

Nasilje nad djecom i među djecom

Savurdić, Aleksandra

Undergraduate thesis / Završni rad

2011

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:100181>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-30**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij filozofije i pedagogije

Aleksandra Savurđić

Nasilje nad djecom i među djecom

Završni rad

Mentor

doc.dr.sc. Vesna Buljubašić-Kuzmanović

Osijek, 2011

Sažetak

Nasilje nad djecom i među djecom aktualna je tema u odgoju i obrazovanju, osobito u raspravama vezanim za krizu odgoja i/ili odgoj u vrijeme krize. Teorijska polazišta tematike nasilja nad djecom i među djecom suvremena pedagogija stavlja u kontekst humanističke pedagogije i interakcijsko-komunikacijskog vida odgoja i obrazovanja gdje je suradnja i partnerstvo škole i roditelja te uže i šire zajednice značajna okosnica školskog kurikulumu. Unatoč činjenici da je problem nasilja svjetski poznat problem i da je nasilja i nasilničkog ponašanja uvijek bilo, ova tematika se počela istaživati tek prije nekoliko godina. Nasilništvo ili viktimizacija je određeno na sljedeći način: učenik je zlostavljan ili viktimiziran kada su ona ili on opetovano i trajno izloženi negativnim postupcima od strane jednog ili više učenika. Nasilje nad djecom, prema Sindik i Veselinović (2008) može biti tjelesno, emocionalno, seksualno i ekonomsko. Nažalost, danas je nasilje nad djecom u svim njegovim oblicima sveprisutno. Škola, u kojoj učenici borave veći dio dana, potencijalno je mjesto nasilništva među djecom. U odgojnim ustanovama nasilje se javlja u rasponu od vrtića do srednje škole i nadalje. U odgojno – obrazovnim ustanovama aktivnosti usmjerene na prevenciju nasilja uglavnom imaju temeljne ciljeve koji su usmjereni na: smanjivanje agresivnog ponašanja, razumijevanje i poučavanje i sadržajima i oblicima nasilja, poučavanje o nenasilnom rješavanju konflikta, poučavanje samopoštovanju, te poštivanju drugih. Ovaj završni rad propituje različite vidove nasilja nad djecom i među djecom, odnosno mladeži. Cilj je ispitati inicijalno, trenutno stanje ove problematike kod 40 učenika prvog i trećeg razreda srednje škole u svrhu izrade i razvoja preventivskih programa upravo za te učenike.

Ključne riječi: nasilje, odgojno – obrazovna ustanova, učenici, žrtve

Sadržaj

Uvod	1
1. Teorijska polazišta rada	2
1.1. O nasilju i definicijama nasilja	2
2. Nasilje nad djecom i među djecom	3
2.1. Nasilje nad djecom	3
2.1.1. Vrste nasilja nad djecom i oblici zanemarivanja djece	5
2.2. Nasilje među djecom	7
2.2.1. Uzroci nasilja nad djecom i među djecom	8
2.2.2. Vršnjačko nasilje i pomagači u vršnjačkom nasilju	10
2.2.3. Žrtve nasilja	11
2.2.4. Značajke nasilnika i uloga promatrača	12
2.2.5. Pedagoška prevencija	14
3. Metodologija	16
3.1. Cilj i problem istraživanja	16
3.2. Uzorak	16
3.3. Postupak	16
4. Inetpretacija podataka i rasprava	17
4.1. Značajnost razlika u odgovorima s obzirom na dob i spol	36
4.1.1. Značajnost razlika s obzirom na dob	36
4.1.2. Značajnost razlika s obzirom na spol	37
5. Zaključak	38
6. Privitak- anketa	39
7. Literatura	

UVOD

Nasilje nad djecom i među djecom aktualna je tema u odgoju i obrazovanju, osobito u raspravama vezanim za krizu odgoja i/ili odgoj u vrijeme krize. Unatoč činjenici da je problem nasilja svjetski poznat problem i da je nasilja i nasilničkog ponašanja uvijek bilo, ova tematika se počela istaživati tek prije nekoliko godina. Prva sustavna istraživanja o nasilju među djecom započela su 70-ih godina 20. stoljeća u Švedskoj (Vrselja, Sučić, Franc, 2008).. Nasilje nad djecom i među djecom se svakodnevno odvija o čemu nam svjedoče mediji, a dosadašnja istraživanja pokazuju da je nasilje u porastu. Osnovni motiv za istraživanje nasilja nad djecom i među djecom proizlazi iz činjenice da mnogi mladi, ali i odrasli, imaju problema u iniciranju i održavanju zadovoljavajućih, recipročnih odnosa s drugima i teško pronalaze za sebe željenu, a za društvo prihvatljivu poziciju. Iako je škola odgojno-obrazovna institucija, njezina odgojna funkcija se zanemaruje, što upozorava da škole, ukoliko žele zadržati i razvijati vrijednosti te promicati mir, suradnju i toleranciju, moraju ići dalje od učenja školskih predmeta (kognitivna razina). Stoga će se u ovom radu, osim teorijskih polazišta, nešto više kazati o samom nasilju i različitim definicijama nasilja. Posebna pozornost će se posvetiti nasilju koji se vrše nad djecom i nasilju među djecom (vršnjačkom nasilju) koje je prema relevantnim pokazateljima istraživanja u porastu.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati prisutnost, pojavne oblike, te korelaciju između nasilja, dobi i spola djece. U istraživanju je sudjelovalo 40 učenika srednje škole, od toga 20 učenika prvog razreda (10 učenica i 10 učenika) i 20 učenika trećeg razreda (10 učenica i 10 učenika). Učenici su putem anketnog upitnika davali povratne informacije o nasilju. U istraživanju se pošlo od pretpostavke da je nasilje među djecom i nad djecom prisutno u svim ispitanim oblicima, te da je ovisno o spoli i dobi učenika.

1. TEORIJSKA POLAZIŠTA RADA

Tradicionalna škola, usmjerena na kognitivni razvoj i stjecanje znanja, odgojne zadaće je zanemarivala, što je rezultiralo sve većom odgojnom i socijalnom krizom škole. Teorijska polazišta ispitivanja nasilja nas djecom i među djecom, suvremena pedagogija temelji na postmodernističkoj paradigmi. Razvitak znanosti kao promjena paradigme veže se za filozofiju postmoderne koja se u društvenim znanostima afirmirala polovicom 80-tih godina. U potrazi za formulom djelotvornijeg školstva, postmodernističke paradigme u pedagojskoj teoriji i praksi okrenute su svakodnevnici; neformalnom, informalnom i cjeloživotnom obrazovanju; ulici kao mjestu odgoja; novim funkcionalnim pismenostima i drugim kvalitetama i kulturama življenja. Suvremeni pristupi naglašavaju interakcijsko-komunikacijski vid odgoja i mikropedagoški obrazac škole, kao važna polazišta odgoja i socijalizacije, a samim tim i ispitivanja nasilja nad djecom i među djecom.

1.1. O nasilju i definicijama nasilja

Društvo nasilja podrazumijeva postojanje društva u kojem se nasilje i uporaba sile smatra kao prihvatljivo, poželjno i legitimno društveno djelovanje. Unatoč djelovanju antiratnih, mirovnih i civilnih pokreta, nasilje se ne doživljava kao ljudska akcija koja donosi štetu, patnju, bol ili na kraju smrt. Neki su oblici nasilja prisutni u svakodnevnici, npr. obiteljsko nasilje, dok se neki oblici nasilja prešućuju ili čak podupiru, ovisno o tome kakvim ili čijim interesima služi. Neki oblici nasilja se opravdani u ime "viših vrijednosti". Nasilje u društvu se krije pod pojmovima borba za slobodu, borba za demokraciju, "bračno pravo", vrsta odgoja, izvršenje pravde i dr. Postavlja se pitanje kakvu poruku šalje to društvo djeci? Kakav utjecaj takvo društvo ima na još nekarakterno izgrađenu mladež?

Definicija nasilja

- a) agresivno ponašanje ili ponašanje s namjerom povrijeđivanja ili ugrožavanja druge osobe
- b) ponašanje koje se ponavlja više puta u određenom vremenskom periodu
- c) ponašanje u kojem se između počinitelja i žrtve očituje neujednačenost moći ili snage
- d) ponašanje u kojem provokacija od strane žrtve ne postoji (Vrselja, Sučić, Franc, 2008)

Bitno je napomenuti da se u literaturi koriste brojni srodni pojmovi za nasilje, te ih definirati kako bi uvidjeli razliku. To su pojmovi poput *agresivnosti*, *zlostavljanja* i *prisile* (Morosini Turčinović, 2008).

Agresivnost je ponašanje koje zadaje štetan podražaj drugom organizmu.

Zlostavljanje je ponašanje s namjerom psihičkog ili fizičkog ozljeđivanja koje uključuje nerazmjer moći i trajno opetovano ponašanje.

Zlostavljanje među djecom se naziva bullying, a zlostavljanje na radnom mjestu mobbing.

Prisila je nasilje koje uz namjeru ozljeđivanja ima i instrumentalni cilj, te rezultira primjenom fizičke sile.

Kada smo razjasnili ove pojmove i razlike među njima, možemo se vratiti na sam čin nasilja nad djecom i među djecom.

Nasilništvo ili viktimizacija je određeno na sljedeći način: učenik je zlostavljan ili viktimiziran kada su ona ili on opetovano i trajno izloženi negativnim postupcima od strane jednog ili više učenika (Dan Olweus, 1998).

Pod negativnim postupkom se smatra postupanje u kojem netko želi zadati ozljedu ili neugodnost drugome.

Negativni postupci se mogu zadati verbalno: prijetnjom, izrugivanjem, grđenjem, ali i činom: udaranjem, štipanjem i sl. Nasilništvo može činiti pojedinac ili skupina, a isto tako meta nasilja može biti pojedinac ili skupina. Pod nasilništvom se ne podrazumijeva kada se dva učenika približno jednake snage tuku i prepiru, nego mora postojati određeni nerazmjer snaga. Teorijska polazišta tematike nasilja nad djecom i među djecom suvremena pedagogija stavlja u kontekst humanističke pedagogije i interakcijsko-komunikacijskog vida odgoja i obrazovanja gdje je suradnja i partnerstvo škole i roditelja te uže i šire zajednice značajna okosnica školskog kurikulumu.

2.NASILJE NAD DJECOM I MEĐU DJECOM

2.1. NASILJE NAD DJECOM

Nasilje nad djecom aktualna je i česta tematika sadašnjice. Ovaj problem je višestruko uvjetovan sociokulturalnim činiteljima (Žakula, Desnica, 2008). Čedomorstva, sakaćenje, napuštanje i drugi oblici nasilja prema djeci spominju se još od antičkog doba. Ovaj problem je privukao veću pažnju opće javnosti tek 1962. godine člankom Kempea i sur. Sindrom pretučenog djeteta.

Istraživanja pokazuju da postoje čimbenici rizika koji razvijaju mogućnost da će neko dijete biti žrtva zlostavljanja (Buljan, Flander, 2007). Te čimbenike možemo podijeliti u tri skupine: oni koji se odnose na dijete, roditelje i društvo.

Čimbenici rizika kod djeteta

- prijevremeno rođenje
- izloženost majke nasilju tijekom rođenja
- tjelesna, kognitivna, emocionalna nestabilnost
- kronično bolesna djeca
- doživljeno traumatsko iskustvo i dr.

Čimbenici rizika kod roditelja

- niska tolerancija na frustraciju
- nedostatak povjerenja
- samohrani roditelj, veliki broj djece
- ovisnost
- slaba interakcija roditelj – dijete
- mlađi roditelji i dr.

Čimbenici rizika u društvu

- nezaposlenost
- socijalna izolacija
- diskriminacija u društvu
- loš obrazovni sustav

Kao što postoje čimbenici koji povećavaju mogućnost da će neko dijete biti zlostavljano, isto tako postoje čimbenici koji štite dijete od zlostavljanja. Također se dijele u tri skupine: čimbenici karakteristični za dijete, roditelje i okolinu.

Čimbenici zaštite od zlostavljanja kod djeteta

- zdrav razvoj
- dobri odnosi s vršnjacima
- pozitivna slika o sebi
- razvijene socijalne vještine
- dobro se suočavaju sa stresom i dr.

Čimbenici zaštite od zlostavljanja kod roditelja

- razvijena interakcija roditelj – dijete
- stabilni odnosi između oba roditelja
- obrazovanje roditelja
- podržavajuća obitelj i dr.

Čimbenici zaštite od zlostavljanja kod okoline

- razvijen obrazovni sustav
- roditeljsko zaposlenje
- socijalno – ekonomski status i dr.

Konvencija o pravima djeteta je prvi pravni dokument u kojem su prihvaćena temeljna prava djeteta i koji predstavlja temeljnu zaštitu djeteta od svih vrsta nasilja (Emina Huseinshapić, 2008).

Dječja prava sadržana u Konvenciji:

1. Prava preživljavanja – osiguravaju detetu temeljne životne potrebe (pravo na život, pravo na prehranu, pravo na smještaj, pravo na zdravstvenu zaštitu i dr.)
  2. Razvojna prava – osiguravaju djetetu rast i razvoj (pravo na obrazovanje, pravo na slobodu mišljenja, pravo na kulturne aktivnosti)
  3. Zaštitna prava – štite dijete od: zloupotrebe, izrabljivanja, dječjeg rada i dr.
  4. Prava sudjelovanja – omogućuju djetetu sudjelovanje u svom okruženju.
- Tim pravima dijete je formalno zaštićeno od svih vrsta nasilja.

2.1.1. Vrste nasilja nad djecom i oblici zanemarivanja djece

Nažalost, danas je nasilje nad djecom u svim njegovim oblicima sveprisutno. Nasilje nad djecom, prema Sindik i Veselinović (2008) može biti tjelesno, emocionalno, seksualno i ekonomsko.

Tjelesno nasilje nad djecom

Takvo nasilje može rezultirati ozbiljnim povređivanjem, teškim fizičkim posljedicama ili smrti.

Može se pojaviti u raznim oblicima: šamaranje, nanošenje opekline, bacanje na pod, vezanje za različite kućanske objekte, zatvaranje u sobe, pa čak i podrume ili tavane.

Tjelesno nasilje ostavlja vidljive posljedice na djetetu: modrice, opekline, prijelome i dr. Ove ozljede se često nalaze na prekrivenim dijelovima tijela, dakle ispod odjeće.

Ove posljedice se mogu zaliječiti, ali emotivne posljedice ostavljaju puno dublji trag na djetetu.

Emocionalno nasilje nad djecom

Ova vrsta nasilja ostavlja nadugoročniji trag na djetetu. Tu se ubraja omalovažavanje, vrijeđanje, uhođenje.

Nasilnik koji emocionalno terorizira žrtvu želi kod žrtve izazvati zabrinutost, ovisnost o nekome, nizak prag samopoštovanja i dr.

Emocionalno zlostavljanje djeteta može biti svjedočenje djeteta nasilju u obitelji, manipulacija djetetom od strane starijih kako bi kroz dijete postigli neki vlastiti cilj.

Seksualno nasilje nad djecom

Odnosi se na svaki seksualni kontakt između djeteta i 5 godina starije osobe.

Seksualno nasilje je prisiljavanje djeteta na seksualne aktivnosti, gledanje pornografije, snimanje seksualne radnje, silovanje i dr. od strane starije osobe. Najčešći oblici seksualnog nasilja jesu incest i pedofilija. Nasilnik svoj cilj ostvaruje nagovaranjem, ucjenom, pritiskom ili ponudom.

Ekonomsko nasilje nad djecom

Ekonomsko nasilje se odnosi na izlaganje djece poslovima koji otežavaju njihov život, razvoj, obrazovanje i dr.

Zanemarivanje

Zanemarivanje se odnosi na nezadovoljavanje djetetovih potreba kao što su hrana, odjeća, siguran dom i dr.

Kada je riječ o zanemarivanju djece, u literaturi se najčešće navodi nekoliko oblika zanemarivanja, ovisno o dobi djeteta (Denkova i sur., 2008).

Tjelesno zanemarivanje

Podrazumijeva propust roditelja da zaštiti dijete od mogućih opasnosti, da mu osigura odgovarajuću hranu, odjeću, sklonište i dr.

Zdravstveno zanemarivanje

Podrazumijeva propust roditelja da osigura djetetu medicinsku zaštitu (cijepljenje, potrebno liječenje i dr.)

Obrazovno zanemarivanje

Odnosi se na zanemarivanje u području mentalnog zdravlja djeteta (ukoliko je djetetu potrebna neka terapija ili sl.)

Djeca mogu biti žrtve nasilja u obitelji, u instituciji, i žrtve pedofila (Šupljika, 2007)

Nasilje u obitelji

Obiteljsko nasilje je sastavni dio gotovo svakog suvremenog društva (Vukadin, Nađ, 2007)

Žrtve obiteljskog nasilja su uglavnom djevojčice, a počinitelji nasilja su uglavnom očevi.

Nasilje u institucijama

Nasilje u institucijama podrazumjeva nasilje u odgojno – obrazovnim institucijama i domovima.

Pedofilija

Razlikujemo pedofiliju u užem i širem smislu.

Pedofilija u užem smislu uključuje seksualnu aktivnost s pretpubertetskim djetetom u kojem počinitelj ima najmanje 16 godina i stariji je bar 5 godina od djeteta.

Pedofilija u širem smislu je radnja koja predstavlja stvaranje uvjeta za ostvarivanje pedofilskih djela (npr. dostupnost pedofilskih sadržaja na internetu)

2.2. NASILJE MEĐU DJECOM

Kad jedno ili više djece uzastupno i namjerno uznemiruje, napada ili ozljeđuje drugo dijete koje se ne može braniti govori se o nasilju među djecom. Nasilje među djecom može biti izravno i neizravno (Sindik, Veselinović, 2008).

Pod izravnim nasiljem podrazumijevamo: rугanje, ponižavanje, guranje, čupanje, fizičko sputavanje, vrijeđanje, prijetnja i dr.

Neizravnom nasilju sklonije su djevojčice, a karakteristike su mu: ogovaranje, ignoriranje, nepozivanje u društvo, namjerno isključivanje iz društvenih igara i dr.

Nasilje među djecom možemo podijeliti i na dva glavna oblika: fizičko i verbalno nasilje.

Fizičko nasilje je najlakše uočiti, a podrazumijeva udaranje, guranje, čupanje i štipanje, dok je verbalno nasilje teže uočljivo jer podrazumijeva ogovaranje, ismijavanje, nazivanje djeteta imenom koje mu se ne sviđa i sl. Verbalno nasilje najčešće prati fizičko nasilje.

Pod verbalno i fizičko nasilje možemo izdvojiti podvrste nasilja kao što su emocionalno (ignoriranje, isključivanje iz društvenih igara), seksualno (neželjeni dodiri, štipkanje, komentari), kulturalno (vrijeđanje na nacionalnoj, religijskoj i rasnoj osnovi) i ekonomsko nasilje (krađa, iznuđivanje novca).

Uz ove vrste nasilja, može se govoriti i o psihološkom nasilju koje uključuje prijeteće poglede i praćenje (Lahorka Zec i sur., 2008).

U svijetu su provedena brojna istraživanja o nasilju, a dobiveni rezultati pokazuju da se nasilje najčešće događa od 4. do 8. razreda OŠ, a 71 % nastavnika u školi se ne obazire i ne poduzima ništa povodom tog pitanja (Sindik, Veselinović, 2008).

UNICEF-ovo istraživanje iz 2004. godine koje je provedeno u Hrvatskoj pokazuje da je gotovo 30% djece doživjelo nasilje, a najčešći oblik nasilja u osnovnoj i srednjoj školi je nazivanje pogrđnim imenima, ismijavanje i ruganje.

Nasilje među djecom je sve učestalija pojava, a u bilo kojem mediju možemo naći da je u porastu. Ova pojava među djecom nije vezana uz sam čin ljutnje ili konflikta, nego više uz čin prijezira (Lahorka Zec i sur., 2008).

Prijezir se može definirati kao osjećaj prema nekoj osobi, odnosno omalovažavanje koje se osjeća i pokazuje.

O nasilju među djecom može se govoriti samo ako su uključena sljedeća tri elementa (Lavor i sur., 2008).

Negativni postupci – mogu biti fizički i verbalni, međutim bitno je naglasiti kako se negativni postupci mogu pojavljivati i bez uporabe riječi ili dodira npr. društvena izolacija.

Opetovano i trajno – da bi neko ponašanje bilo nasilje mora se ponavljati i biti trajno. Ovaj element je postavljen kako bi se iz nasilja isključili povremeni beznačajni sukobi između učenika, a posljedica su igre ili prijateljske šale.

Asimetričan odnos snaga – o nasilju među učenicima se može govoriti samo ako postoji nerazmjer snaga: ukoliko je žrtva fizički ili psihički slabija od nasilnika.

2.2.1. Uzroci nasilja nad djecom i među djecom

Kada je riječ o dječacima, oni smatraju da je takvo ponašanje prihvatljivo za dječake. Od ostalih motiva se mogu izdvojiti želja za dominacijom, znatiželja koju će reakciju izazvati taj postupak, pa u krajnjem slučaju i dosada.

Unutarnji poticaji na nasilje:

1. podsvjesni strah – od svojih slabosti ili ništavosti

2. naučeno ponašanje – od strane roditelja ili drugih modela ponašanja s kojima smo u kontaktu, od strane medija ili sl.

3. Požuda očiju, tijela i oholost života – želja za posjedovanjem nečega što se ne može trenutno priuštiti

.Vanjski poticaji na nasilje:

1. Političko- ekonomski sustav – osnovni cilj je profit, a način na koji se dolazi do toga cilja ne mora uvijek biti u skladu sa dobrobiti cijelog čovječanstva. Do svojih ciljeva država može dolaziti i putem rata, a taj put ne šalje pozitivnu poruku, a iza sebe ostavlja vidljive posljedice.
2. Obitelj – u obitelji djeca primaju prve obrasce ponašanja. U današnjem društvu obitelj više ne predstavlja zajedništvo nego egoističnu borbu za zadovoljavanje individualnih potreba.
3. Roditelji- izravno oblikuju ponašanje djeteta. Suvremeni predbračni odnosi, točnije odnosi roditelja karakteriziju slobodu u seksualnom ponašanju pa to često može dovesti do razvoda, što kod djece izaziva nepovjerenje, strah i nelagodu prema drugim ljudima.
4. Suvremen način odgoja djece – odgoj je organizirani proces kojim se izgrađuju osobine ličnosti, stavovi, pogledi na život i svijet, te karakterne, moralne, radne i društvene vrijednosti. Suvremene obitelji rijetko podrazumijevaju tri generacije u istom kućanstvu, pa malu djecu roditelji šalju u jaslice na čuvanje. Takva djeca se osjećaju napušteno i "izdato" od strane roditelja, pa često prakticiraju agresivnost i buntovništvo.
5. Odgojno - obrazovni sustav – sastoji se od članova koji većinom dolaze iz gore spomenutih obitelji ili su pod utjecajem političko – ekonomskog sustava. Takvi ljudi odgojno – obrazovni sustav prilagođavaju sebi, a ne pravim korisnicima (učenicima).

Djeca se ponašaju onako kako su naučena da se ponašaju od svojih uzora: obitelji, roditelja, političko- ekonomskog sustava, odgojno obrazovnog sustava, a s obzirom da su "najslabija karika", najlakše je svu krivnju pripisati upravo njima.

Škola, u kojoj učenici borave veći dio dana, potencijalno je mjesto nasilništva među djecom. Mjesta unutar škole na kojem se odvija nasilje su najčešće zahodi, hodnici i prostori izvan kontrole nastavnika. Može se događati i u razredu, pred drugom djecom koja najčešće ne priskaču u pomoć žrtvo zbog nezainteresiranosti, straha, ili nedostatka empatije.

U odgojnim ustanovama nasilje se javlja u rasponu od vrtića do srednje škole i nadalje. U odgojno – obrazovnim ustanovama aktivnosti usmjerene na prevenciju nasilja uglavnom imaju temeljne ciljeve koji su usmjereni na: smanjivanje agresivnog ponašanja, razumijevanje i poučavanje i sadržajima i oblicima nasilja, poučavanje o nenasilnom rješavanju konflikta, poučavanje samopoštovanju, te poštivanju drugih.

Budući da je škola odgovorna za nasilje koja se događa u školi i oko škole, programi sprječavanja nasilja među djecom pozivaju učitelje da interveniraju uvijek kada uoče da konflikt među djecom nije obična rasprava ili sukob, nego da jedno dijete ili više njih manipulira, zlostavlja i iskorištava drugo dijete ili ga prisiljava na nešto što ne želi.

Ono što se očekuje od nastavnika je da interveniraju odmah, odnosno što prije, i utvrde što se dogodilo, pruže podršku žrtvi i roditeljima, razgovaraju s nasilnikom i žrtvom odvojeno, objasne nasilniku koja su ponašanja prihvatljiva, a koja nisu, pruže učenicima atmosferu u kojoj bez straha mogu prijaviti nasilništvo, uključe roditelje u program prevencije nasilja i da sami daju primjer prikladnog ponašanja.

Prevencija nasilja podrazumijeva kvalitetno povezivanje roditelja i škole. Oni sadržaji koji su namjenjeni roditeljima uglavnom se odnose na educiranje o oblicima nasilja, njegovim uzrocima i posljedicama, te mogućnostima prevencije nasilja u obitelji i među vršnjacima.

2.2.2. Vršnjačko nasilje i pomagači u vršnjačkom nasilju

Kada je riječ o vršnjačkom nasilju, uglavnom žrtvu zlostavlja jedan učenik ili grupa učenika koji vodi jedan inicijator. Dječaci su češće počinitelji vršnjačkog nasilja, ali i žrtve. Djevojčice su najčešće zlostavljane od strane dječaka od svoje 8. do 10. godine života. Vršnjačko nasilje se može podijeliti na relacijsko i izravno nasilje. Relacijsko nasilje je manje očito i odnosi se na sirenje glasina, isključivanje iz grupe i sl. Relacijskom nasilju su sklonije djevojčice dok su izravnom nasilju, dakle fizičkom i verbalnom, više skloniji dječaci.

Zašto neka djeca postaju žrtvama vršnjačkog nasilja?

Dosadašnja istraživanja su pokazala da djeca postaju žrtve vršnjačkog nasilja zbog vanjskog izgleda. Ukoliko dijete nosi naočale, pretilo je, oblači se drugačije iz kulturalnog razloga ili socijalnog, ono može postati meta nasilnika.

Žrtve se osjećaju usamljeno, posramljeno, ukoliko su mlađi mogu na cijelu situaciju reagirati plačem ili bijegom, nemaju najboljeg prijatelja ili prijateljicu koji mogu stati na njihovu stranu, razgovarati s njima i suosjećati. Takva djeca nisu popularna u društvu (Vrselja, Sučić, Franc, 2008).

Zašto neka djeca postaju počinitelji vršnjačkog nasilja?

Djeca koja su počinitelji vršnjačkog nasilja su djeca koja imaju nerazvijenu samokontrolu, impulzivna su, nemaju empatičnost. Počinitelji su nepopularni u društvu, ali u manjoj mjeri nego žrtve (Vrselja, Sučić, Franc, 2008).

Glavno obilježje današnjice je moderna tehnologija koja uvelike pomaže u napredovanju nasilja među djecom. Kao glavne krivce možemo navesti internet, televizor i mobilne telefone. Putem ovih medija, žrtvama se ne nanosi djelesna bol, ali vrijeđanje, prijetnje, prozivanje, i sl. uvelike na djetetu ostavlja emocionalne posljedice.

Poticanje grupne mržnje, napadi na privatnost, vrijeđanje, uznemiravanje, širenje uvredljivih komentara spada u međuvršnjačko nasilje putem modernih tehnologija (Modrušan, ostali djelatnici škole). Ono što potiče djecu na ovakav izbor nasilja je anonimnost i brzina širenja informacije. Zbog moderne tehnologije djeca više nisu zaštićena niti kod kuće. Ovoj vrsti nasilja dijete može biti izloženo u bilo koje vrijeme i na bilo kojem mjestu, te oni gube svaki osjećaj sigurnosti i zaštićenosti (Špigl i sur.,2008).

Posljedice izloženosti djece ovakvim oblicima nasilja uključuju osjećaj nesigurnosti, usamljenosti, niskog samopouzdanja, psihosomatske poteškoće, depresivnost (Skrlec, Buljan Flander, Kralj, 2008).

2.2.3. Žrtve nasilja

Nasilje ostavlja teške posljedice na žrtvama: narušava mentalno i emocionalno zdravlje. Žrtve nasilja se osjećaju bespomoćno, poniženo, ljutito, a neki i u sebi pronalaze krivnju zbog nanešenog nasilja. Nasilje u djetinjstvu može uzrokovati PTSP kod djeteta, depresiju, nepovjerenja djeteta prema ostalim ljudima. Ukoliko je neka osoba zlostavljana u djetinjstvu, ona lako može postati zlostavljač svoje djece, a to se definira kao međugeneracijski prijenos nasilja. Međutim, nije imperativ da svako zlostavljano dijete mora postati nasilnikom (Armaudova, Denkova, Trajkov, 2008). Prema provedenim istraživanjima, 10 % djece u osnovnoj školi je izloženo vršnjačkom nasilju (Gračanin, Hudek – Knežević, Kardun, 2008).

Žrtvom može postati bilo koje dijete, ali najrizičniju skupinu čine nova djeca u razredu, nadarena djeca, mirna i povučena ili djeca s nekim poteškoćama koje mogu biti tjelesne ili psihičke.

Neki od znakova prema kojima možemo prepoznati žrtve nasilja su:

- ispadi bijesa
- povučena, pasivna, potpuna poslušnost
- ponašanja kojima traži odobravanje
- trajne pritužbe na tjelesne boli
- suicidalne misli i pokušaji

- nisko samopoštivanje
- poteškoće u odnosima s vršnjacima
- imaju negativan stav o sebi i svome položaju
- ne snalaze se dobro u brzom i logičkom razmišljanju
- pomanjkanje povjerenja prema odraslima
- pretjerana uslužnost ili gorljivost da ugodi

Pasivni tip žrtve

Tipične su žrtve plašljivije i nesigurnije nego učenici općenito. Osjećaju se glupima, neprivlačnima i posramljeno. U školi su usamljeni i napušteni od strane drugih učenika. Što se tiče njihovog ponašanja, oni nisu nasilni prema drugima i ne zadirkuju druge učenike.

Druga djeca se smiju na njihov račun, dok oni pokušavaju ostati u blizini nastavnika ili drugih odraslih osoba tijekom odmora. Njihov uspjeh u školi je slabiji, jer se osjećaju preplašeno, pa se boje izraziti na bilo koji način, te se umjesto toga povlače u sebe.

Roditelji mogu zaključiti da je njihovo dijete zlostavljano u školi ukoliko kući dolazi u poderanoj odjeći, s poderanim knjigama, masnicama i sl. Druga djeca ih rijetko pozivaju na zabave i rijetko ih posjećuju kući. Prije polaska u školu su bezvoljni i ustrašeni, dobivaju loše ocjene, gube interes za školu.

Provokativni tip žrtve

Oni se u isto vrijeme ponašaju i prestrašeno i agresivno. Ponekad pokušavaju odvratiti nasilniku na nanešeno nasilje, ali u većini slučajeva neuspješno. Takvi učenici mogu pronaći svoje žrtve koje su slabije od njih. Takvi učenici često imaju problema s koncentracijom i svojim ponašanjem izazivaju napetost oko sebe.

Nerealno je očekivati da dijete žrtva samo otkrije da je zlostavljano, jer osjeća stid, boji se osvete, te misli da mu nitko ne može ili ne želi pomoći.

2.2.4. Značajke nasilnika i uloga promatrača

Djeca koja su sklona nasilju nad drugom djecom nameću se skupini ili pokušavaju okupljati članove koje povezuju antipatija prema nekom djetetu. Obično grupa nasilnika postaje vrlo kohezivna, zahvaljujući dobroj socijalnoj strukturi, odnosno međusobnoj privlačnosti članova. Nasilni pronalaze žrtve koje su zbog nečega ranjive ili odskaču od druge djece.

Mogući znakovi nasilnika su:

- ne poštuju autoritete
- nedostaje im suosjećanja za osjećaje i prava drugih
- na razočarenja, kritike i zadirkivanje reagiraju izuzetnom ljutnjom, krivnjom i željom za osvetom
- često ometaju školske aktivnosti
- sklapaju prijateljstva s drugom djecom koja su poznata po agresivnosti i neposlušnosti
- impulzivni su, neustrašivi i energični
- nisu vezani za roditelje; na nepoznatom mjestu ne traže i ne odlaze do roditelja
- često upadaju u tučnjave s drugom djecom
- konstantno se suprotstavljaju odraslima
- imaju loš školski uspjeh

Takvi učenici uglavnom imaju pozitivan stav prema nasilju i korištenju nasilnih sredstava. Pokazuju kako žele vladati drugima, te malo ili nimalo suosjećaju sa žrtvama. O sebi gaje pozitivno i visoko mišljenje. Vole se hvaliti svojim poduhvatima nad žrtvama. Imaju veliku želju za moći i vlašću, te žele podčiniti druge. Nasilnici često prisiljavaju svoje žrtve da im nabavljaju cigarete, alkohol i novac.

U većini su slučajeva nasilnici dječaci, međutim to ne isključuje djevojčice, jer one koriste manje uočljive načine zlostavljanja, a i manje je istraživanja vezano za djevojčice. Takvi dječaci su često tjelesno snažniji od ostalih učenika u razredu, ili čak i stariji.

Uloga djece koja promatraju nasilje

Većina učenika u školi se ne uvrštavaju u skupinu nasilnika ili skupinu žrtava, nego se nalaze u situaciji kada gledaju kako se druga djeca tuku, svađaju ili vrijeđaju. Nažalost, većina takvih učenika će uglavnom stati na stranu nasilnika, a ne na stranu žrtve te joj pokušati pomoći. Jedan od razloga zašto promatrač neće stati na stranu žrtve je strah da će i on postati žrtva, a drugi razlog može biti da promatrač žrtvu smatra krivom, jer opće poznato je da žrtve nasilja nisu simpatične ostaloj djeci. Neki promatrači se znaju samo udaljiti od mjesta nasilja, okrenuti žrtvi leđa s olakšanjem jer oni nisu na njegovom mjestu.

2.2.5. Pedagoška prevencija

Pod prevencijom podrazumijevamo oblik pedagoške i zaštitne intervencije radi pozitivnog usmjeravanja razvoja i odgoja djece i mladeži. Suvremena pedagogija razlikuje:

- prevencijsku razinu (prema cjelokupnoj populaciji u školi);
- djelujuću razinu (prema učenicima kod kojih su uočene poteškoće).

U nastavku će se opisati kako prevenirati nasilničko ponašanje, odnosno objasniti mjere i postupci koji pridonose kvaliteti prilagodbe i dobrom odnosu djece prema sebi i drugima.

Kako popraviti problem nasilničkog ponašanja u školama?

Dan Olweus (1998) u svojoj knjizi „Nasilje među djecom u školi“ daje i kratak pregled programa za smanjenje nasilja u školama, gdje razmatra opće preduvjete, te mjere na razini škole, razreda i individualnoj razini.

Opći preduvjeti

Osviještenost: odrasli u školi i kod kuće moraju priznati postojanje problema nasilnik/žrtva u njihovoj školi. Za razvijanje efikasnog programa prevencije nužno je prikupiti podatke o specifičnim prilikama konkretne škole.

Odluka odraslih (osoblja škole i roditelja, lokalne zajednice) da će se angažirati u rješavanju problema.

Mjere na razini škole

Mjere nastoje razviti postupke i stvoriti uvjete koji će smanjiti nasilništvo u školi. Neke mjere imaju i dodatni cilj: spriječiti stvaranje novih problema nasilnik/ žrtva.

Nakon što se škola odluči za poduzimanje mjera protiv nasilja, bilo bi dobro odrediti dan školskog sastanka u vezi s tim problemom. Osim roditelja i učenika, trebali bi biti nazočni i ravnatelj, nastavnici, psiholog, pedagog i školski savjetnik. Na tom sastanku trebao bi se izraditi opći i dugoročni plan djelovanja. U školi tijekom odmora trebalo bi biti više dežurnih nastavnika koji će nadzirati učenike. Nastavnici moraju biti spremni da se umiješaju ukoliko je nasilje u tijeku, i time šalju poruku "Mi ne toleriramo nasilje". Nastavnik koji je primjetio nasilje, treba prijaviti učenika razrednom nastavniku i tek na taj način će biti moguće ustanoviti sklonost nasilju i poduzeti protumjere. Opće poznata činjenica je da nasilje vrše starija djeca nad mlađom, pa kako bi se to spriječilo, stariji učenici mogu biti odjeljeni od mlađih rasporedom i prostorom. Škola bi mogla također osigurati privlačno dvorište, gdje bi učenici mogli provoditi vrijeme odmora i ne bi im bilo dosadno, pa ne bi morali zlostavljati slabije kako bi si prikrali vrijeme.

U suzbijanju nasilja je bitna bliska suradnja roditelja i škole i njihova međusobna komunikacija, jer roditelji trebaju imati povjerenja u nastavnike da će oni zaštititi njihovo dijete.

Mjere na razini razreda

Atmosfera u razredu bi mogla postati ugodnija ukoliko razrednik i učenici usustave određena pravila ponašanja. Dan Olweus navodi tri pravila:

1. Nećemo zlostavljati druge učenike
2. Pokušat ćemo pomoći zlostavljanim učenicima
3. Pokušat ćemo uključiti i one učenike koje se obično izostavlja.

Ukoliko se učenicima objasni važnost ovih propisa i ukoliko se oni njih pridržavaju, nasilje u razredu bi bilo svedeno na minimum. Nastavnik ovakvo ponašanje može poticati pohvalom: ukoliko pohvali nekog učenika koji je pravedno postupio, ili može promijeniti neko ponašanje kaznom: ukoliko je došlo do nepoželjnog ponašanja, nastavnik na primjeren način bi trebao kazniti učenika.

Razredni sastanak bi trebao biti vrijeme kada učenici iznose svoje probleme u prirodnom okruženju kako bi se razvila veća bliskost i empatija. Nastavnik bi također mogao organizirati kooperativno učenje u kojem se među učenicima stvara pozitivna ovisnost, poboljšava se komunikacija i raspoređuje se odgovornost. U slobodno vrijeme, škola bi mogla organizirati zajedničke izlete, kampiranje, plesove i sl., kako bi se proširila poznanstva među učenicima i solidarnost.

3. METODOLOGIJA

3.1. Cilj i problem istraživanja

Ovaj završni rad propituje različite vidove nasilja nad djecom i među djecom, odnosno mladeži. Cilj je ispitati inicijalno, trenutno stanje ove problematike kod 40 učenika prvog i trećeg razreda srednje škole u svrhu izrade i razvoja preventivskih programa upravo za te učenike.

U skladu s ciljem definirani su sljedeći problemi istraživanja:

1. Istražiti porast nasilja s obzirom na dob učenika u srednjoj školi
2. Istražiti razlike vršnjačkog nasilja s obzirom na spol

3.2. Uzorak

Razred	M	Ž	Ukupno
1.razred	10	10	20
3.razred	10	10	20
Ukupno	20	20	40

3.3. Instrument

Instrument konstruiran za potrebe ovog istraživanja bio je upitnik, koji se sastojao od 2 pitanja, od toga 19 pitanja s ponuđenim odgovorima da i ne, a 1 pitanje esejskog tipa.

3.4 Postupak

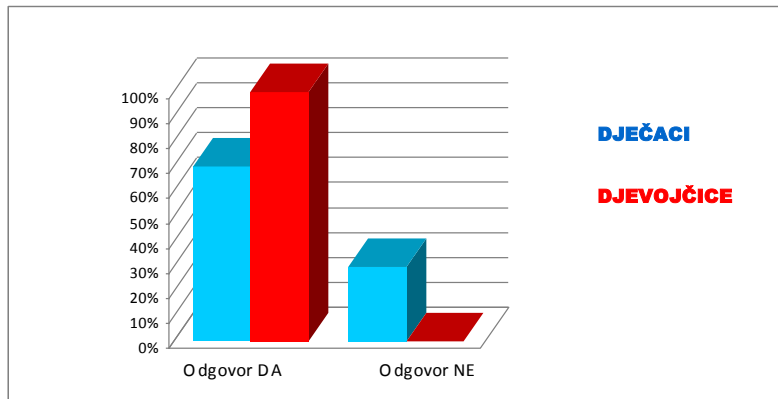
Istraživanje je provedeno tijekom travnja 2011, u sklopu pedagoške prakse. Nakon izrade instrumenta izvršena je priprema u školi koja je izabrana za provođenje istraživanja. U školi je obavljen razgovor sa ravnateljem i pedagogom, te je dogovoren termin provođenja istraživanja i sudionici. Anketiranje učenika je obavljeno tijekom jednog školskog sata, a učenici su bili podijeljeni u 2 grupe, ovisno koji razred pohađaju. U jednoj učionici su se nalazili učenici prvog razreda, a u drugoj učionici trećeg razreda sa jednakim omjerom između dječaka i djevojčica. Istraživanje je provedeno uz potporu i pomoć ravnatelja škole, pedagoga i nastavnika.

S ciljem osiguravanja iskrenosti samih odgovora i zaštite učenika, anketa je bila anonimna, sukladno etičkom kodeksu o anketiranju djece i mladih

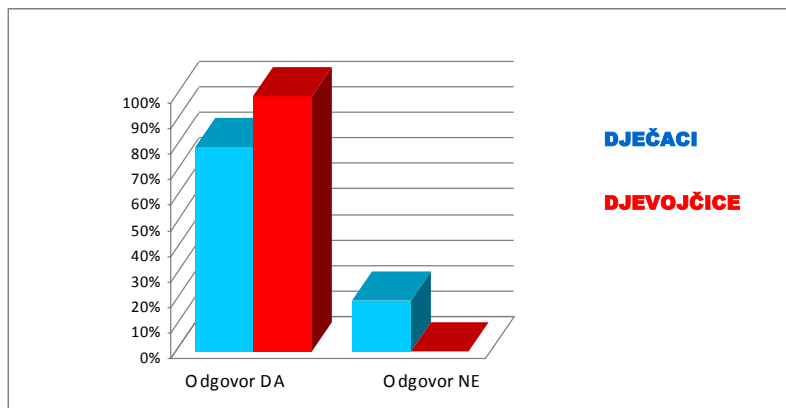
4. INTERPRETACIJA PODATAKA I RASPRAVA

U nastavku se daje paralelan grafički prikaz odgovora učenika prvog i trećeg razreda na anketna pitanja, kao i interpretacija istih.

Pitanje 1: Osjećate li se sigurno na putu do škole?

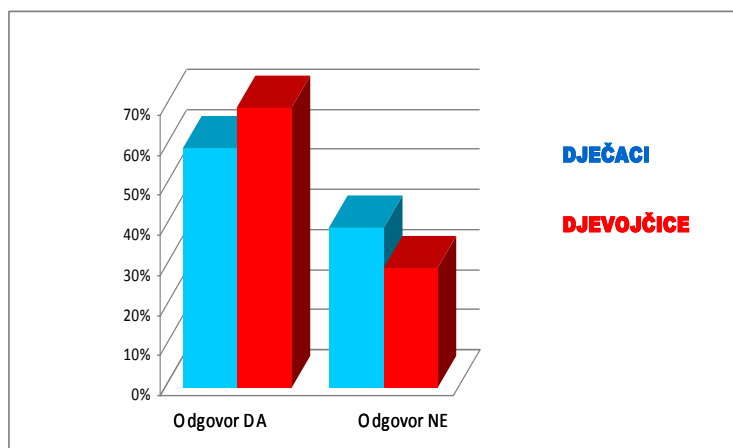
Grafikon 1: Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Grafikon 2. Odgovori učenika 3 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

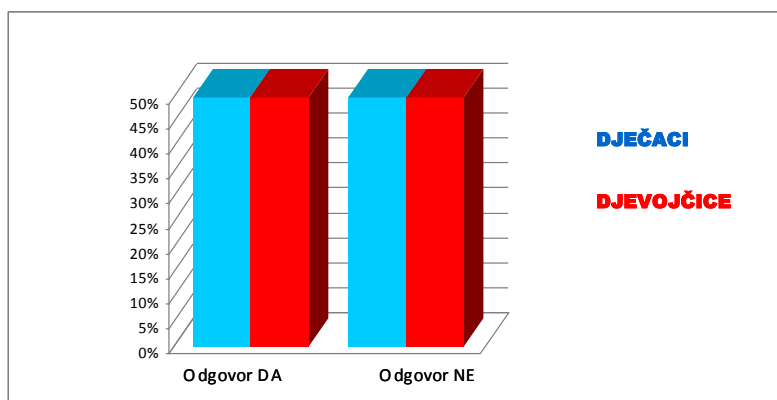
U grafikonima 1. i 2. prikazani su odgovori učenika na pitanje osjećaju li se oni sigurno na putu do škole. Iz grafikona 1. koji prikazuje odgovore učenika 1. razreda srednje škole može se vidjeti kako se učenice osjećaju u potpunosti sigurno na putu do škole, dakle njih 100 % dok se za razliku od učenica 30 % učenika osjeća nesigurno na putu do škole. Slična situacija je i sa učenicima trećeg razreda (grafikon 2.), gdje se sve učenice osjećaju sigurno na putu do škole, a 20 % učenika se osjeća nesigurno. Iz danih prikaza može se zaključiti kako se muška populacija učenika osjeća nesigurnije na putu od kuće do škole.

Pitanje 2. Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko namjerno uništio Vaše stvari?

Grafikon 3. Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

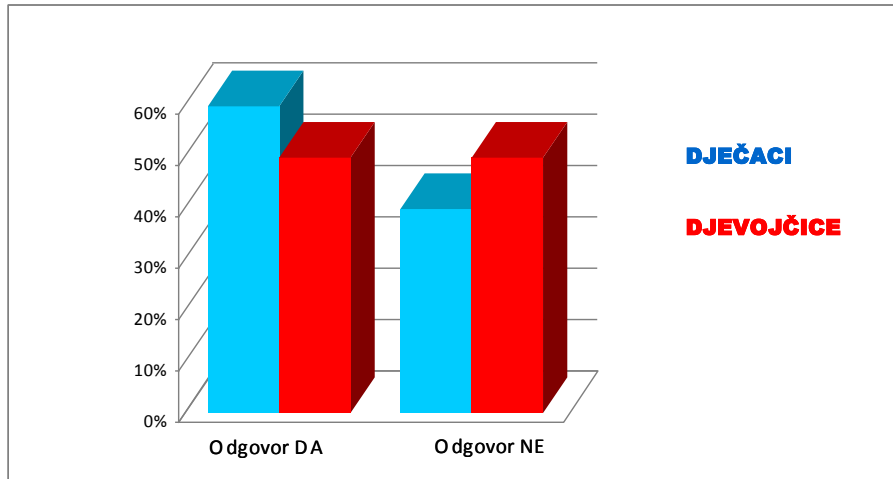

Grafikon 4. Odgovori učenika 3 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Na pitanje jesu li se našli u situaciji kada im je netko namjerno uništio stvari, 60 % učenika i 70 % učenica (grafikon 3.) prvog razreda srednje škole izjavilo je da su se našli u takvoj situaciji, dok je nešto manji postotak za treće razrede srednje škole gdje je 50 % učenika i 50 % učenica izjavilo kako su se našli u takvoj situaciji. Može se reći kako je pola ispitanih učenika bilo u situaciji kada im je netko namjerno nanio štetu na njihovo privatno vlasništvo.

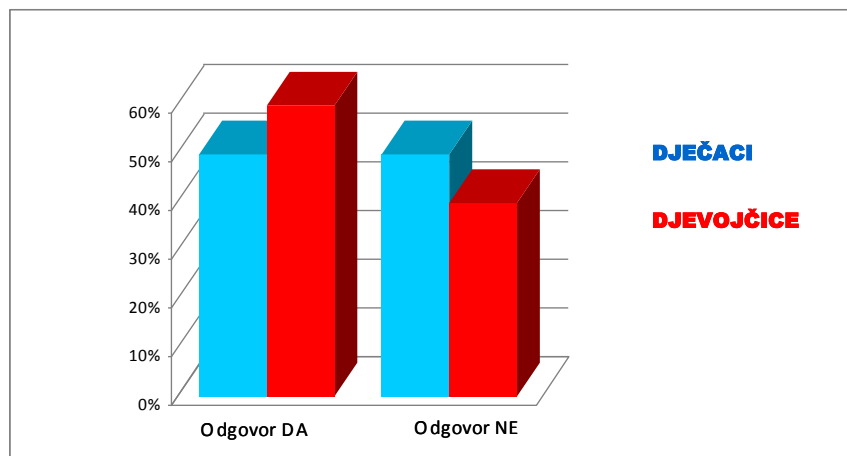
Pitanje 3. Jeste li se našli u situaciji da Vas je netko namjerno isključio iz društva?

1. razred

Grafikon 5. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

1. razred

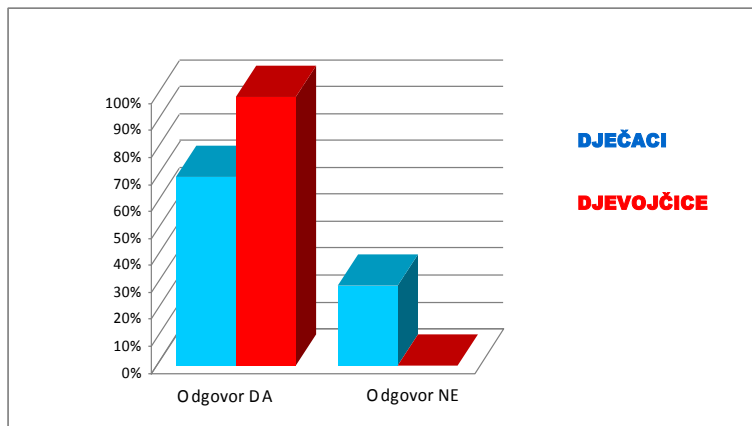

Grafikon 6. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 5. koji prikazuje rezultate odgovora za prve razrede srednje škole, može se vidjeti kako je 60 % učenika bilo namjerno isključeno iz društva, dok se 50 % učenica našlo u takvoj situaciji. Grafikon 6. prikazuje kako je 50 % učenika koji pohađaju treći razred srednje škole bilo namjerno isključeno iz društva, a 50 % učenica. Namjerno isključivanje iz društva pojedinih učenika može nanijeti trajne emotivne posljedice, a rezultati dobiveni israživanjem pokazuju kako je ovo česti fenomen i jedan od čestih oblika zlostavljanja.

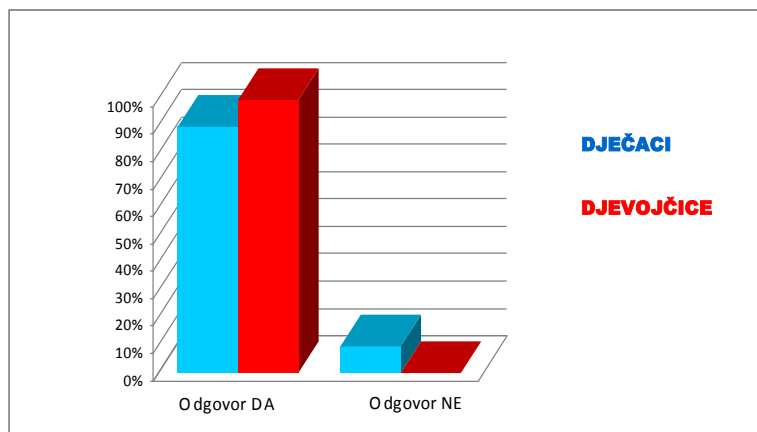
Pitanje 4. Jeste li ikada čuli da je netko pričao laži o Vama?

1. razred

Grafikon 7. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

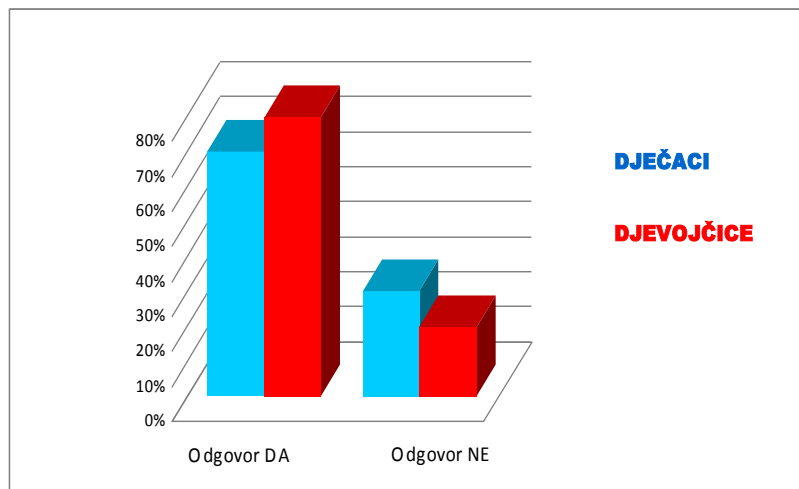
Grafikon 8. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 7. vidimo kako je 70 % učenika i 100 % učenica iz prvog razreda čulo laži o sebi, dok je isto velik postotak, 90% učenika i 100 % učenica iz trećeg razreda također izjavilo kako su čuli neistine o sebi (grafikon 8). Rezultati pokazuju kako je ovaj oblik verbalnog nasilja rasprostranjen među učenicima.

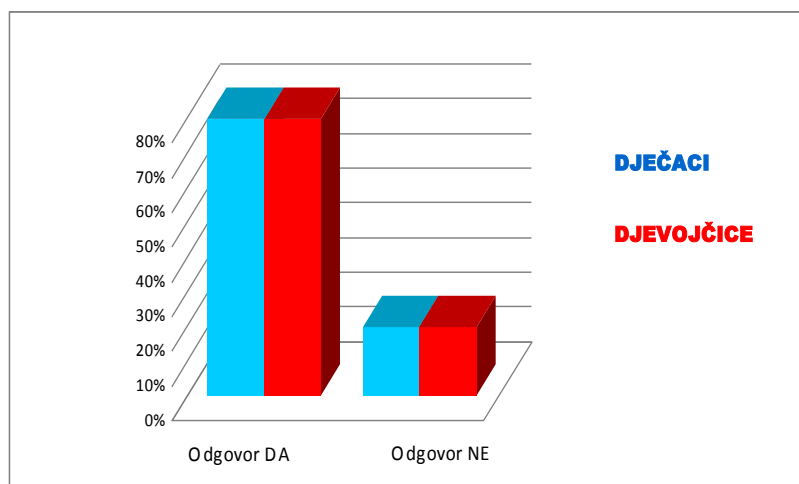

Pitanje 5. Jesu li Vas ikada nazivali pogrdnim imenima?

1. razred

Grafikon 9. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

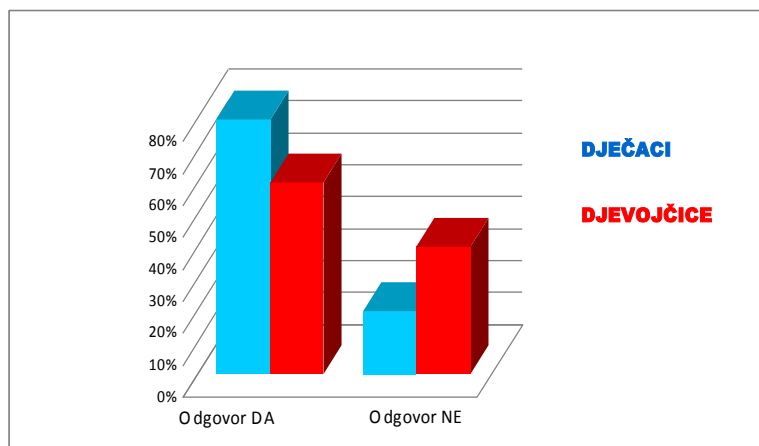

Grafikon 10. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Na pitanje jesu li ikada bili nazvani pogrdnim imenom, 70% učenika i 80 % učenica prvog razreda je odgovorilo potvrdno (grafikon 9), dok je u trećem razredu 80 % učenika i učenica također izjavilo kako se dogodilo da su nazvani pogrdnim imenom. Visoki postotci ukazuju na ozbiljan problem omalovažavanja i vrijeđanja među učenicima .

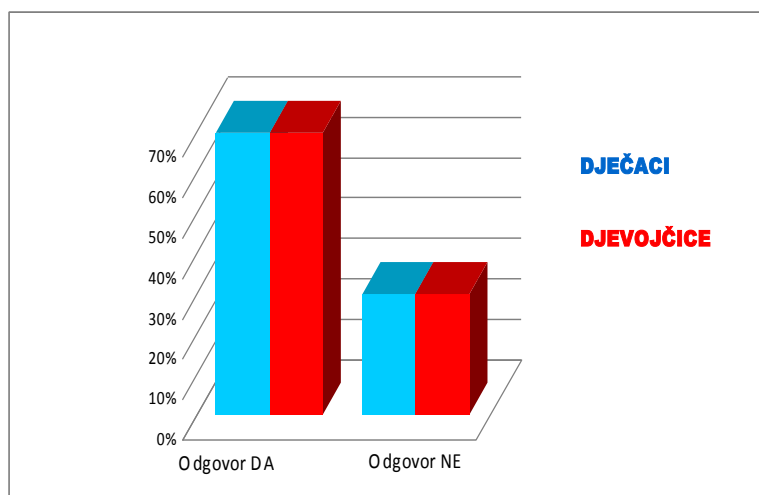
Ptanje 6. Jeste li se našli u situaciji kada ste namjerno bili udareni ili gurnuti?

1. razred

Grafikon 10. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

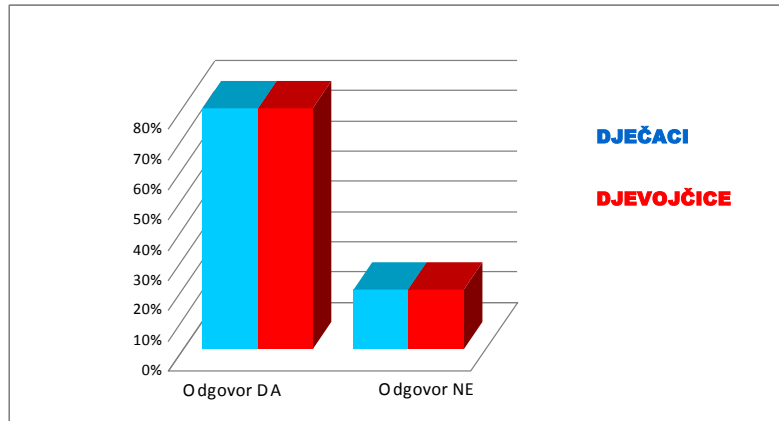

Grafikon 11. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

80% učenika iz prvog razreda je izjavilo kako su bili namjerno udareni i gurnuti, dok je nešto manje učenica, njih 60 % odgovorilo potvrdno na ovo pitanje (grafikon 10). Nešto drugačija situacija je u trećim razredima gde je 70 % učenika i učenica izjavilo kako je bilo namjerno udareno ili gurnuto. Na temelju grafičkog prikaza rezultata možemo vidjeti kako je visok postotak ispitanika bio fizički zlostavljan.

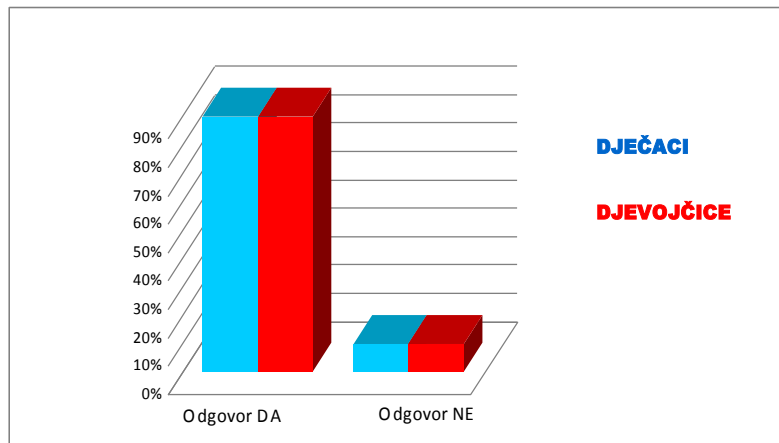
Pitanje 7. Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko vrijeđao?

1. razred.

Grafikon 12. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

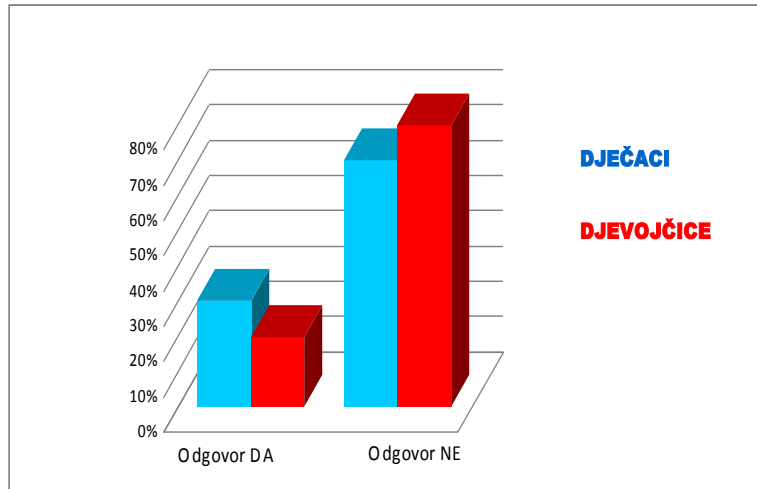

Grafikon 13. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Na pitanje jesu li se učenici prvoga razreda srednje škole našli u situaciji kada ih je netko vrijeđao, i učenice i učenici su u 80% odgovorili potvrdno (grafikon 12), dok se u toj situaciji našlo više učenika iz trećeg razreda, čak njih 90 % (grafikon 13). Rezultati prvog i trećeg razreda prikazuju kako je većina ispitanika bila u situaciji kada ih je netko verbalno vrijeđao.

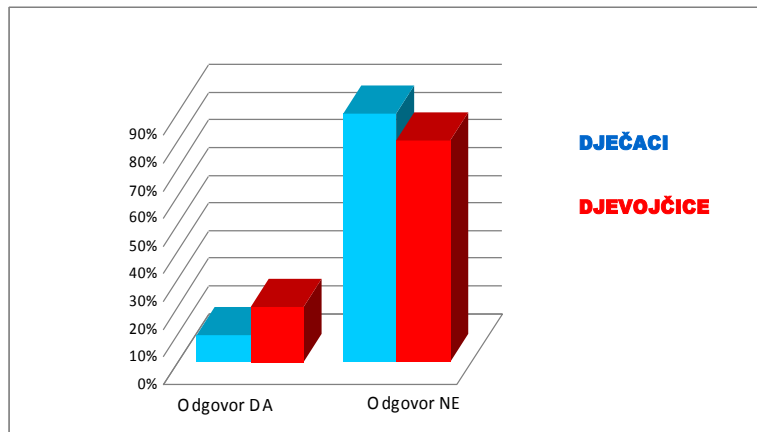
Pitanje 8. Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko dodirivao po tijelu bez Vašeg pristanka?

1. razred

Grafikon 14. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

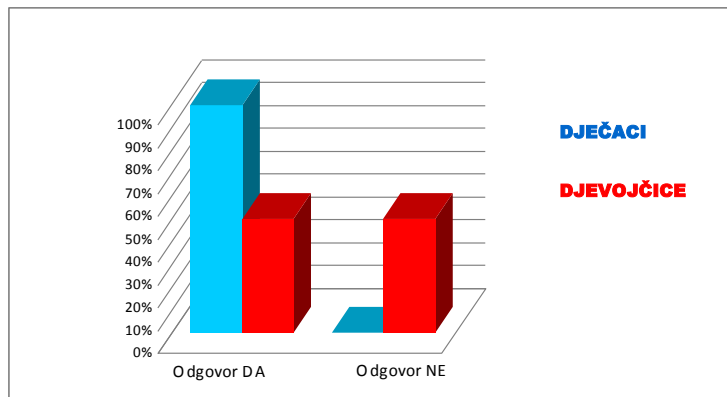

Grafikon 15. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 14. može se vidjeti kako je 30% učenika i 20 % učenica iz prvo razreda srednje škole dirano po tijelu bez njihovog pristanka, a 10% učenika i 20% učenica iz trećeg razreda. Iako mali postotak na grafikonu, ali dovoljno velik s obzirom na ukupni broj ispitanika, pokazuje kako je ipak seksualno nasilje prisutno.

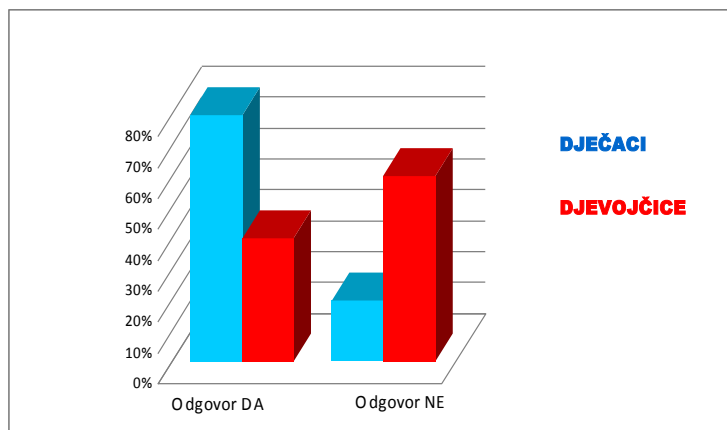
Pitanje 9. Jeste li ikada sudjelovali u fizičkom obračunu?

1. razred.

Grafikon 16. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

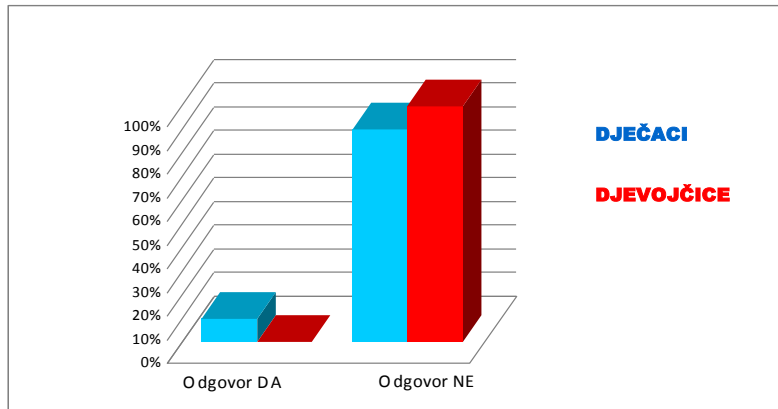

Grafikon 17. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Najveći postotak (100 %) učenika iz prvog razreda je sudjelovalo u fizičkom obračunu, kao i 50 % učenica (grafikon 16). Nešto manji postotak, odnosno 80 % učenika iz trećeg razreda je sudjelovalo u fizičkom obračunu, a znatno manje i učenica (20 %). Iz grafikona možemo vidjeti da su ipak fizičkom nasilju skloniji učenici od učenica, te da je fizičko nasilje prisutnije u nižim razredima srednjih škola.

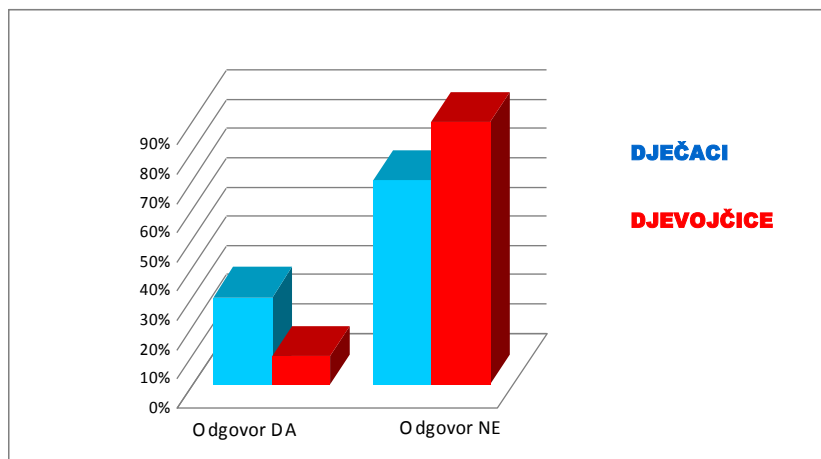
Pitanje 10. Jeste li se našli u situaciji kada vam je netko uzeo novac na silu?

1. razred

Grafikon 18. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

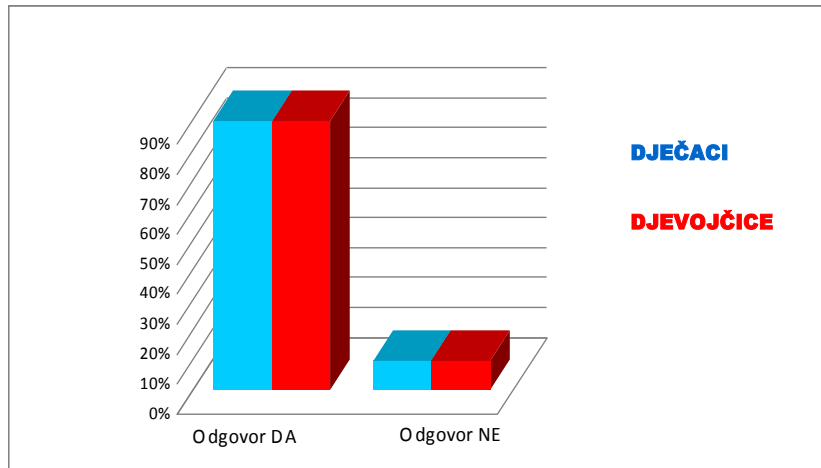

Grafikon 19. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 18. vidljivo je da je ispitanicima prvog razreda uziman novac na silu samo učenicima i to samo 10 %, dok je nešto veći postotak među učenicima trećeg razreda (30 %).Možemo zaključiti kako je ovom obliku nasilja izložena samo muška populacija razreda.

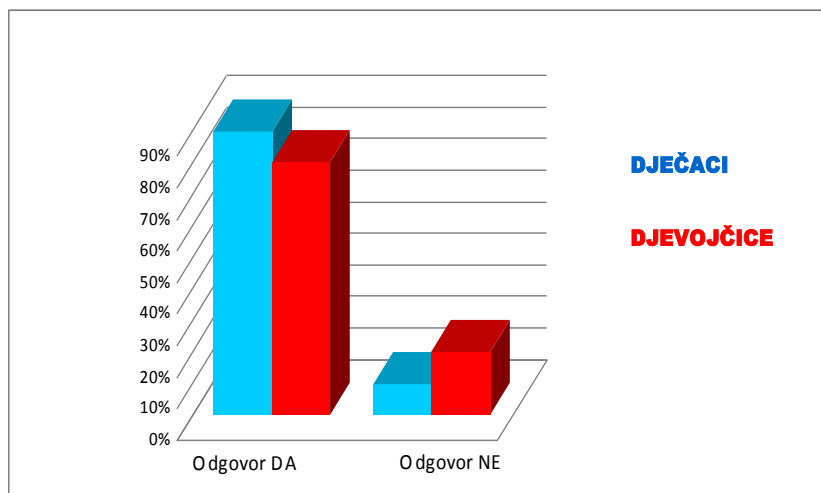
Pitanje 11. Suosjećate li sa žrtvama nasilja?

1. razred

Grafikon 20. Odgovori učenika 1.razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

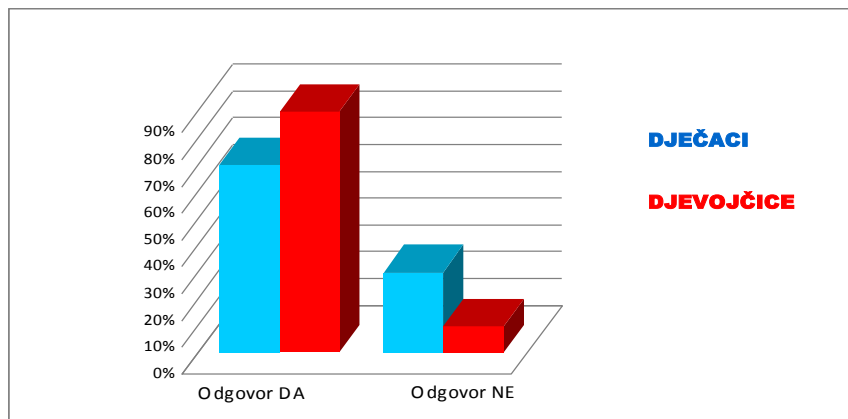

Grafikon 21. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Na pitanje suosjećaju li učenici prvog razreda srednje škole sa žrtvama nasilja i učenici i učenice su odgovorile potvrdno u 90 % slučajeva (grafikon 20), a u trećem razredu 90 % učenika i nešto manje učenica, odnosno njih 80 % (grafikon 21). Na osnovu rezultata možemo uvidjeti kako empatija među učenicima ipak postoji.

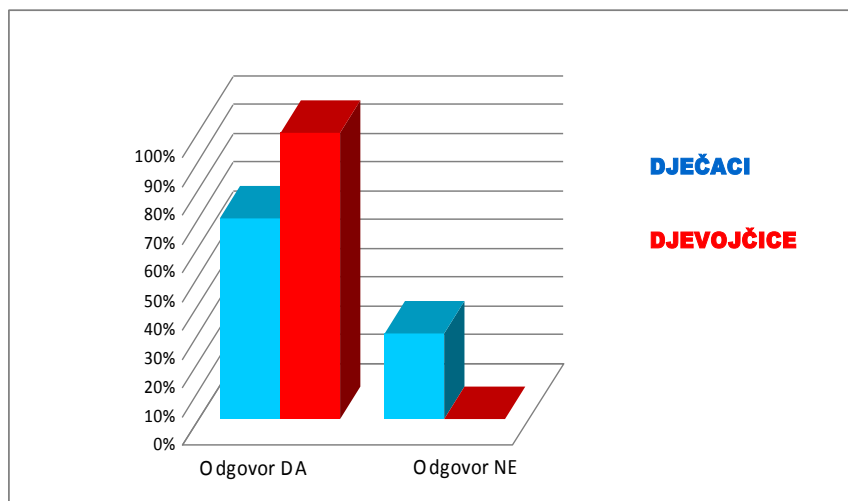
Pitanje 12. Jeste li spremni prijaviti osobu koja vrši nasilje?

1. razred

Grafikon 22. Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

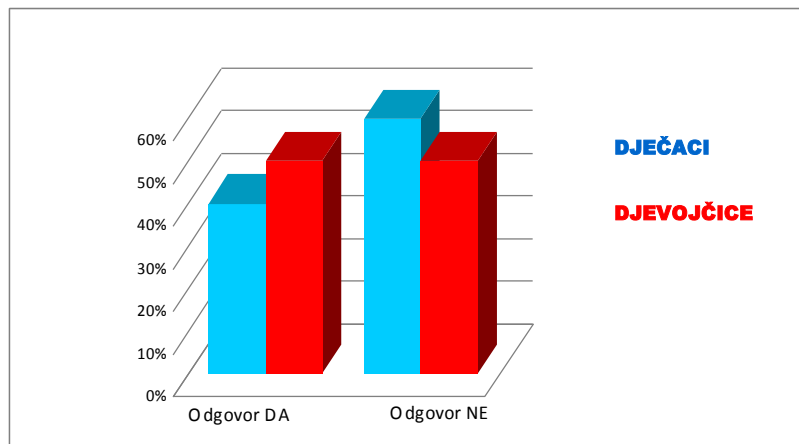
Grafikon 23. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Koliko su učenici prvog razreda srednje škole spremni prijaviti nasilje govori nam grafikon 22. Dakle, 70 % učenika i 90 % učenica, dok su u trećem razredu učenice u potpunosti spremne prijaviti nasilje (100%), a kod učenika je ista situacija kao i u prvom razredu, odnosno 70 %. (grafikon 23). Na temelju dobivnih rezultata može se zaključiti kako su učenici spremni surađivati i prijaviti nasilje ukoliko ga primjete.

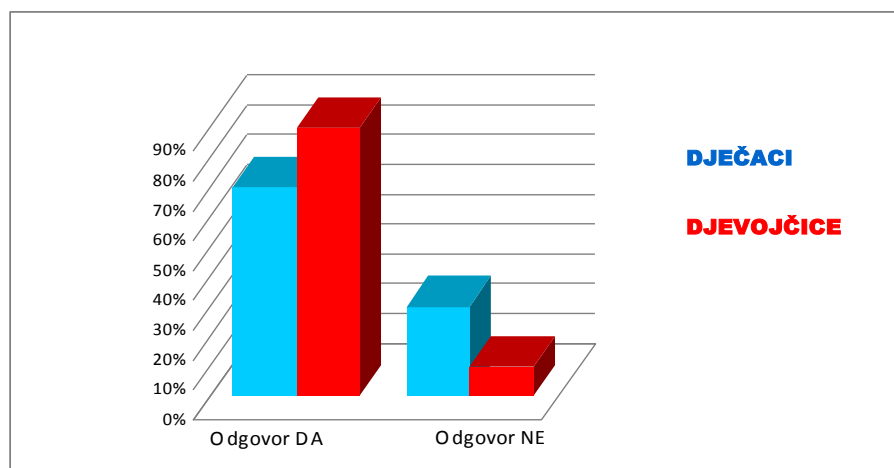
Pitanje 13. Mislite li da mediji promiču kulturu nasilje?

1. razred

Grafikon 24. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

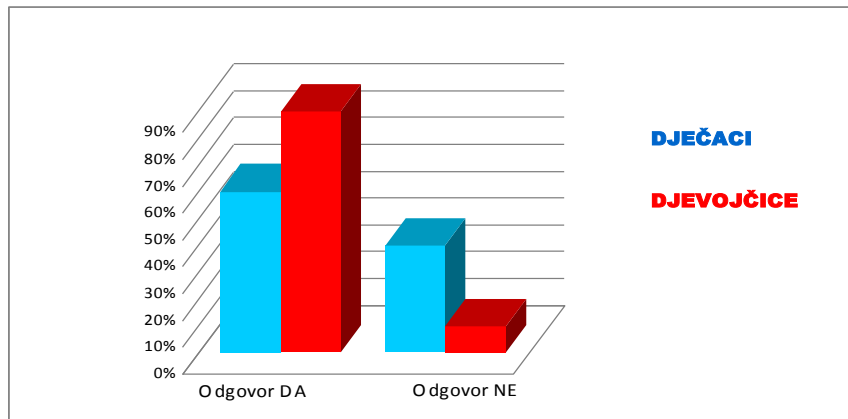

Grafikon 25. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

40% učenika i 50 % učenica prvog razreda misli kako mediji promiču kulturu nasilja (grafikon 24), dok puno veći postotak, 70% učenika i 90% učenica iz trećeg razreda smatra kako upravo mediji promiču kulturu nasilja (grafikon 25). Uvidom u rezultate na ovo pitanje može se vidjeti kako svijest o promicanju kulture nasilja raste s obzirom na dob učenika.

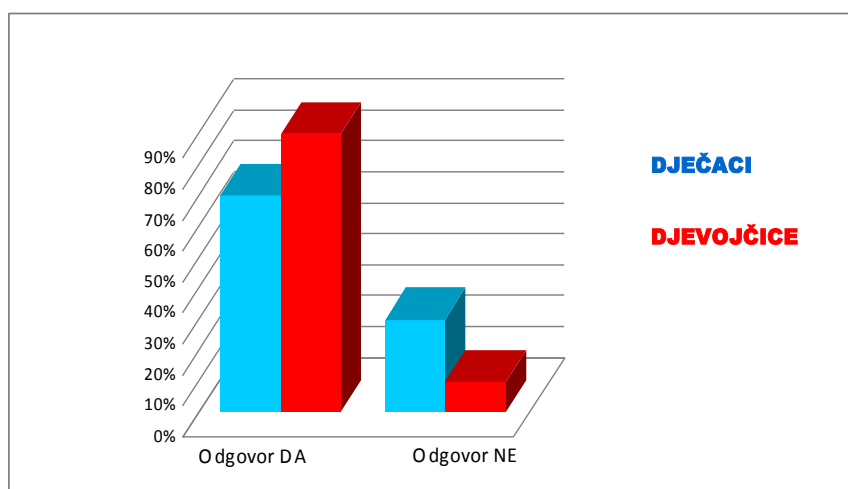
Pitanje 14. Mislite li da bi Vaš pedagog reagirao ukoliko biste prijavili nasilje u Vašoj školi?

1. razred

Grafikon 26. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

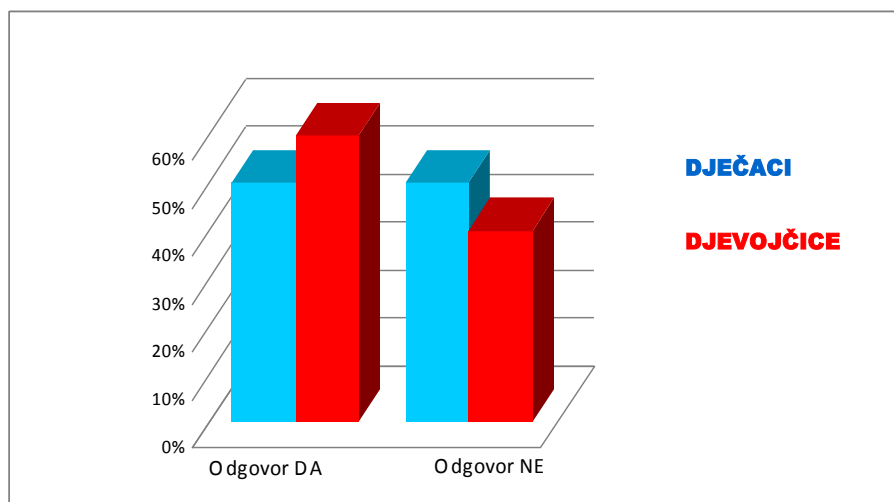

Grafikon 27. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 26 možemo vidjeti kako 60% učenika i 90% učenica prvog razreda vjeruje kako bi školski pedagog reagirao u slučaju nasilja, a u trećem razredu nešto veći postotak je kod učenika, njih 70% misli kako bi školski pedagog reagirao, a postotak učenica je isti (grafikon 27). Dobiveni rezultati pokazuju kako većina ispitanika smatra da bi školski pedagog intervenirao u slučaju nasilja, ali ipak učenice iz prvog i trećeg razreda srednje škole pokazuju veći postotak potvrdnog odgovora na postavljeno pitanje.

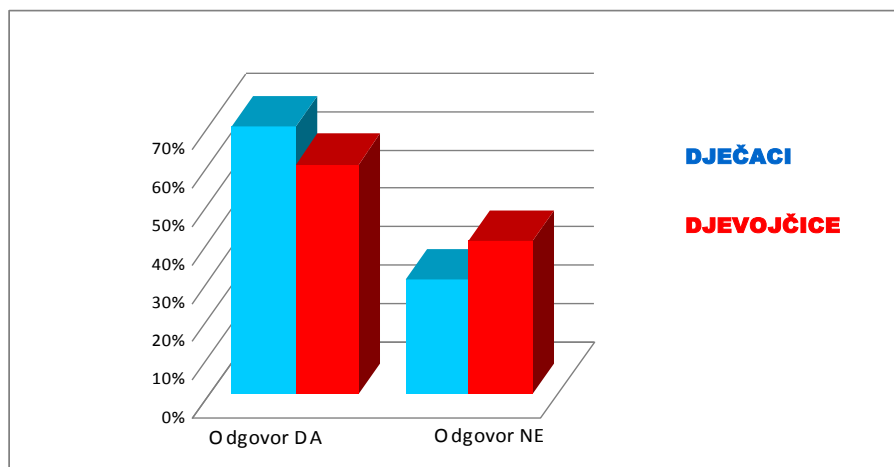
**Pitanje 15. Zamislite da se nađete na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika.
Hoćete li pokušati "smiriti situaciju" ?**

1. razred

Grafikon 28. Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

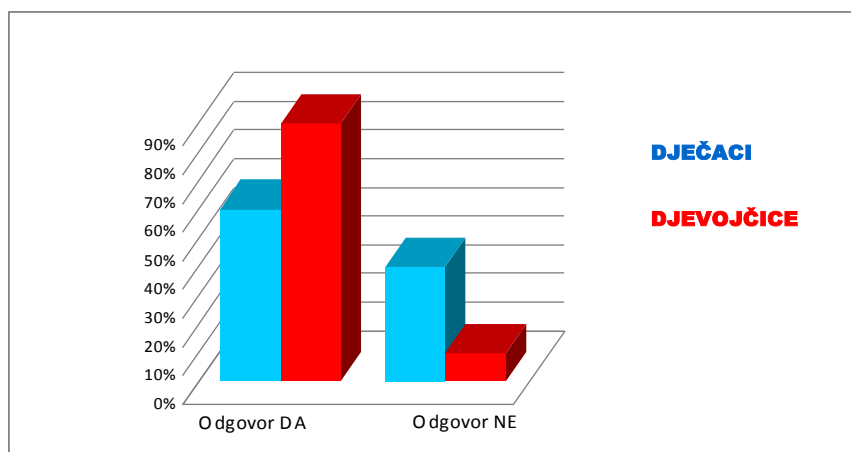
Grafikon 29. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Učenici su dobili zadatak da se zamisle u situaciji kada su u trenutku fizičkog obračuna i postavilo im se pitanje "Hoćete li pokušati smiriti situaciju?".

50% učenika i 60% učenica iz prvog razreda bi pokušalo smiriti situaciju (grafikon 28), dok iz trećeg razreda njih 70% učenika i 60% učenica.

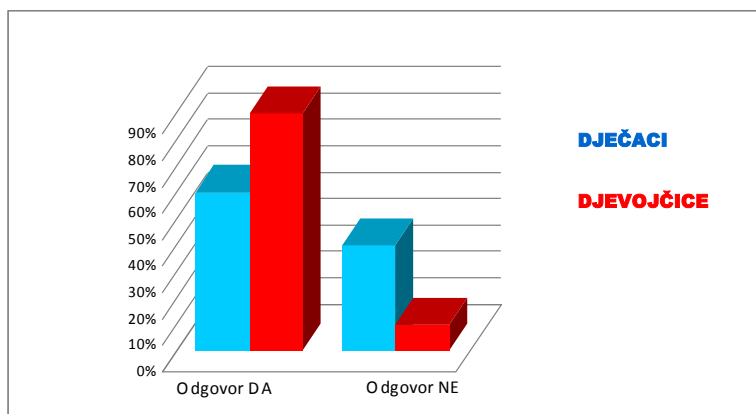
Pitanje 16. Mislite li da je sukob moguće riješiti razgovorom?

1. razred

Grafikon 30. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

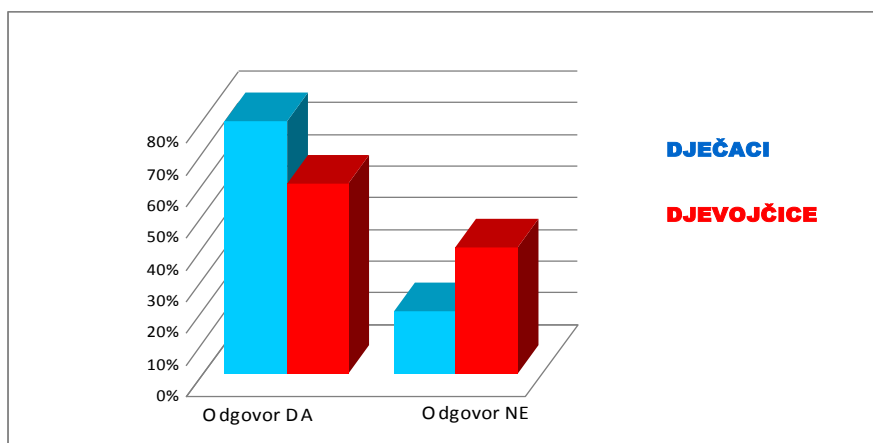

Grafikon 31. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Iz grafikona 30. možemo vidjeti kako 60% dječaka i 90% djevojčica koji pohađaju prvi razred srednje škole smatraju da je sukob moguće riješiti razgovorom, a iste rezultate smo dobili i na grafikonu 31. koji prikazuje rezultate trećih razreda.

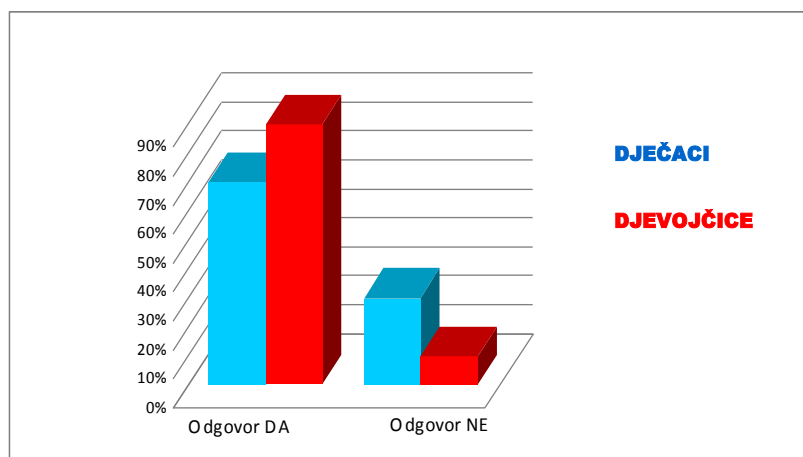
Pitanje 17. Smatrate li da su dječaci skloniji fizičkom nasilju od djevojčica?

1. razred

Grafikon 32. Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

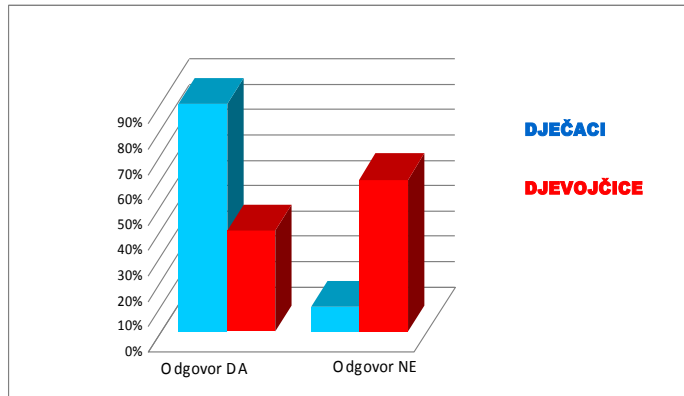

Grafikon 33. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Učenicima je postavljeno pitanje smatraju li da su dječaci skloniji fizičkom nasilju od djevojčica, na što su dječaci iz prvog razreda u 80% odgovorili potvrdno, a djevojčice 60% (grafikon 32). Djevojčice koje pohađaju treci razred srednje škole su odgovorile potvrdno u 90%, a dječaci u 70% (grafikon 33)

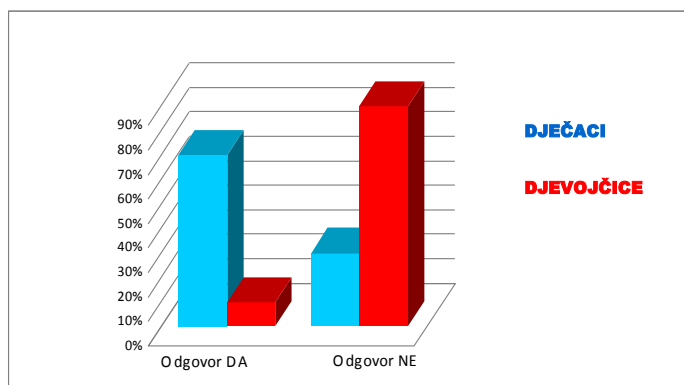
Pitanje 18. Reagirate li agresivno tijekom sukoba?

1. razred

Grafikon 34. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3.razred

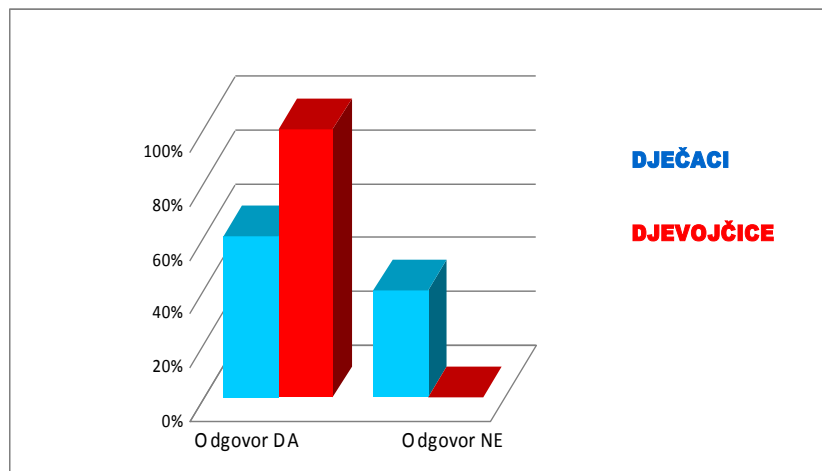

Grafikon 35. Odgovori učenika 3. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

U anketi su učenici dobili priliku da se pokušaju samostalno procijeniti koliko agresivno reaguju tijekom sukoba, i rezultati pokazuju kako dječaci sami za sebe smatraju da reaguju agresivno tijekom sukoba. O tome svjedoče potvrdni odgovori od 90% u prvom razredu i 70 % u trećem razredu.

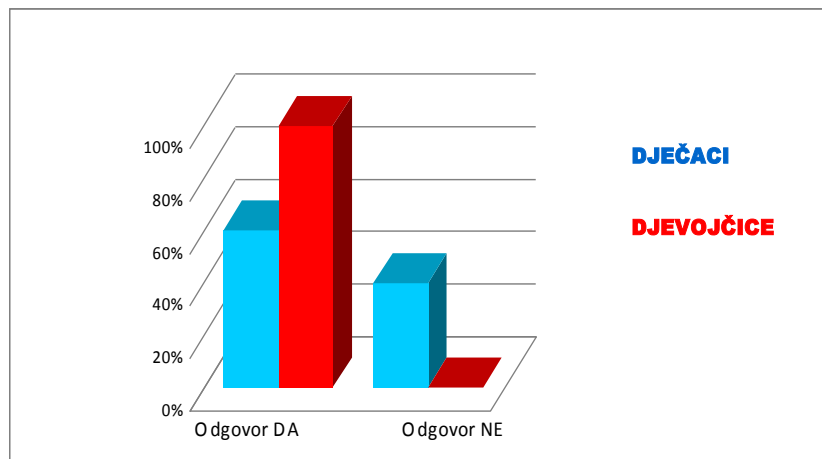
Pitanje 19. Smatrate li da bi život bez nasilja bio bolji?

1. razred

Grafikon 36. Odgovori učenika 1. razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

3. razred

Grafikon 37. Odgovori učenika 1 razreda, N= 20 (10 ž, 10 m)

Na pitanje smatraju li učenici da bi život bez nasilja bio bolji djevojčice iz oba razreda su odgovorile da sa najvišim postotkom (grafikon 36 i 37), dok se 60% dječaka u oba razreda složilo da bi svijet bio bolji bez nasilja.

Pitanje 20. Prema vašem mišljenju, što treba poduzeti da bude manje nasilja u društvu?

Na ovo pitanje učenici su dali dosta slične odgovore. Naime, većina učenika vjeruje kako bi se nasilje smanjilo ukoliko bi se učenici obrazovali protiv nasilja i nenasilnom rješavanju sukoba.

4.1. Značajnost razlika u odgovorima s obzirom na dob i spol

4.1.1. Značajnost razlika s obzirom na dob, N=40 (1. razred, N=20; 3.razred N=20)

	Pitanje	1.razred		3.razred		Hi kvadrat test
		Da	Ne	Da	Ne	
1.	Osjećate li se sigurno na putu do škole?	17	3	18	2	22,5
2.	Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko namjerno uništio Vaše stvari?	13	7	10	10	0,9
3.	Jeste li se našli u situaciji da Vas je netko namjerno isključio iz društva?	11	9	11	9	0,4
4.	Jeste li ikada čuli da je netko pričao laži o Vama?	17	3	19	1	25,6
5.	Jesu li Vas ikada nazivali pogrdnim imenima?	15	5	16	4	12,1
6.	Jeste li se našli u situaciji kada ste namjerno bili udareni ili gurnuti?	14	6	14	6	6,4
7.	Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko vrijeđao?	16	4	18	2	19,6
8.	Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko dodirivao po tijelu bez Vašeg pristanka?	5	15	3	17	14,4
9.	Jeste li ikada sudjelovali u fizičkom obračunu?	15	5	12	8	4,9
10.	Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko htio uzeti novac na silu?	1	19	4	16	22,5
11.	Suosjećate li sa žrtvama nasilja?	18	2	17	3	22,5
12.	Jeste li spremni prijaviti osobu koja vrši nasilje?	16	4	17	3	1,6
13.	Mislite li da mediji promiču kulturu nasilja?	9	11	16	4	2,5
14.	Mislite li da bi Vaš pedagog reagirao ukoliko biste prijavili nasilje u Vašoj školi?	15	5	16	4	12,1
15.	Zamislite da se nađete na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika. Hoćete li pokušati "smiriti situaciju" ?	11	9	13	7	1,6
16.	Mislite li da je sukob moguće riješiti razgovorom?	15	5	15	5	10
17.	Smatrate li da su dječaci skloniji fizičkom nasilju od djevojčica?	14	6	16	4	10
18.	Reagirate li agresivno tijekom sukoba?	13	7	8	12	0,1
19.	Smatrate li da bi život bez nasilja bio bolji?	16	4	16	4	14,4

*p<0.05; **p<0.01, df (stupanj slobode) =1

4.1.2. Značajnost razlika s obzirim na spol, N=40 (M=20 Ž=20)

	Pitanje	Ž		M		Hi kvadrat test
		Da	Ne	Da	Ne	
1.	Osjećate li se sigurno na putu do škole?	20	0	15	5	22,5
2.	Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko namjerno uništio Vaše stvari?	12	8	11	9	0,9
3.	Jeste li se našli u situaciji da Vas je netko namjerno isključio iz društva?	11	9	11	9	0,4
4.	Jeste li ikada čuli da je netko pričao laži o Vama?	20	0	16	4	25,6
5.	Jesu li Vas ikada nazivali pogrđnim imenima?	16	4	15	5	12,1
6.	Jeste li se našli u situaciji kada ste namjerno bili udareni ili gurnuti?	13	7	15	5	6,4
7.	Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko vrijeđao?	17	3	17	3	19,6
8.	Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko dodirivao po tijelu bez Vašeg pristanka?	4	16	4	16	14,4
9.	Jeste li ikada sudjelovali u fizičkom obračunu?	9	11	18	2	4,9
10.	Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko htio uzeti novac na silu?	1	19	4	16	22,5
11.	Suosjećate li sa žrtvama nasilja?	17	3	18	2	22,5
12.	Jeste li spremni prijaviti osobu koja vrši nasilje?	19	1	14	6	1,6
13.	Mislite li da mediji promiču kulturu nasilja?	14	6	11	9	2,5
14.	Mislite li da bi Vaš pedagog reagirao ukoliko biste prijavili nasilje u Vašoj školi?	18	2	13	7	12,1
15.	Zamislite da se nađete na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika. Hoćete li pokušati "smiriti situaciju" ?	12	8	12	8	1,6
16.	Mislite li da je sukob moguće riješiti razgovorom?	18	2	12	8	10
17.	Smatrate li da su dječaci skloniji fizičkom nasilju od djevojčica?	15	5	15	5	10
18.	Reagirate li agresivno tijekom sukoba?	7	13	19	1	0,1
19.	Smatrate li da bi život bez nasilja bio bolji?	20	0	12	8	14,4

uz koji p, stupnjevi slobode, granična vrijednost hi kvadrat testa

5. Zaključak

Tema o nasilju nad djecom i među djecom (vršnjačko nasilje) je novije povijesti, unatoč rasprostranjenosti i sveprisutnosti ovog problema. Danas je to postala aktualna i česta tema sadašnjice u cilju suzbijanja ovog problema među mladima. Ovim istraživanjem potvrđena je činjenica kako su nasilju izloženi i učenici i učenice, te da se svakodnevno susreću sa različitim oblicima nasilja: od verbalnih oblika nasilja do tjelesnih. Cilj ovog istraživanja je bio istražiti porast nasilja s obzirom na dob i spol i dobiveni rezultati koji su provedeni na skupini od 40 učenika nisu dali bitne razlike u porastu nasilja s obzirom na dob. Prema ponuđenim odgovorima učenici prvih i trećih razreda srednje škole davali su gotovo iste odgovore što dovodi do zaključka kako nema značajnijih promijena i ne možemo reći kako nasilje raste ili se smanjuje vezano uz dob učenika. Daljnji cilj istraživanja je bio istražiti razlike vršnjačkog nasilja s obzirom na spol, i dobiveni rezultati su pokazali kako su dječaci ipak izloženiji tjelesnom nasilju, ali i verbalnom, dok je među djevojčicama prisutnije verbalno nasilje. Unatoč prisutnosti nasilja, učenici su se izjasnili kako suosjećaju sa žrtvama nasilja i smatraju kako bi kolektivni život bez nasilja bio ljepši, te priznaju ulogu pedagoga u rješavanju ovog problema.

6. Privitak - anketa

1. Osjećate li se sigurno na putu do škole? DA NE
2. Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko namjerno uništio Vaše stvari? DA NE
3. Jeste li se našli u situaciji da Vas je netko namjerno isključio iz društva? DA NE
4. Jeste li ikada čuli da je netko pričao laži o Vama? DA NE
5. Jesu li Vas ikada nazivali pogrdnim imenima? DA NE
6. Jeste li se našli u situaciji kada ste namjerno bili udareni ili gurnuti? DA NE
7. Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko vrijeđao? DA NE
8. Jeste li se našli u situaciji kada Vas je netko dodirivao po tijelu bez Vašeg pristanka? DA NE
9. Jeste li ikada sudjelovali u fizičkom obračunu? DA NE
10. Jeste li se našli u situaciji kada Vam je netko htio uzeti novac na silu? DA NE
11. Suosjećate li sa žrtvama nasilja? DA NE
12. Jeste li spremni prijaviti osobu koja vrši nasilje? DA NE
13. Mislite li da mediji promiču kulturu nasilja? DA NE
14. Mislite li da bi Vaš pedagog reagirao ukoliko biste prijavili nasilje u Vašoj školi? DA NE
15. Zamislite da se nađete na mjestu fizičkog obračuna između dva učenika.
Hoćete li pokušati "smiriti situaciju"? DA NE
16. Mislite li da je sukob moguće riješiti razgovorom? DA NE

17.Smatrate li da su dječaci skloniji fizičkom nasilju od djevojčica? DA NE

18.Reagirate li agresivno tijekom sukoba? DA NE

19.Smatrate li da bi život bez nasilja bio bolji? DA NE

20. Prema vašem mišljenju, što treba poduzeti da bude manje nasilja u društvu?

7. Literatura

1. Arnaudova Sofija, Denkova Frosina, Ivan Trajkov: Psihosocijalni problemi djece – žrtava obiteljskog nasilja, Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008); str.103 – 111
2. Dan Olweus : Nasilje među djecom u školi; Što znamo i što možemo učiniti, Školska knjiga, Zagreb, 1998.
3. Daša Poređaš Lavor i sur.: Prikaz razloga nasilja među djecom iz perspektive djece od 8 do 11 godina života; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom; str. 283 – 297
4. Emina Huseinshapić: Međunarodnopravni okvir zaštite djece od nasilja, sa posebnim osvrtom na konvenciju o pravima djeteta; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str. 569 – 574
5. Frosina Denkova, Sofija Arnaudova, Ivan Trajkov:Psihosocijalni aspekti djece – žrtava obiteljskog nasilja; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str.103 - 111
6. Gordana Buljan Flander: Izloženost djece nasilju – jesmo li nešto naučili? Psihologija i nasilje u suvremenom društvu – Zbornik radova znanstveno – stručnog skupa Psihologija nasilje i zlostavljanja (2007); str. 45-52
7. Irma Kovčo Vukadin, Ivan Nađ: Nasilje u obitelji- uloga policije; Psihologija i nasilje u suvremenom društvu – Zbornik radova znanstveno – stručnog skupa Psihologija nasilje i zlostavljanja (2007); str. 53-72
8. Ivana Vrselja, Ines Sučić, Renata Franc: Počinitelji i žrtve vršnjačkog nasilja: uloga osobina ličnosti i prihvaćenosti među vršnjacima, Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008); str. 151 – 180
9. Jasna Hudek – Knežević, Igor Kardum, Asmir Gračanin: Odnos crta ličnosti s izloženošću zlostavljanju vršnjaka kod učenika osnovne škole, Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str 139- 150
10. Joško Sindik i zvjezdana Veselinović: Karakteristike nasilja nad djecom i između djece predškolske dobi; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str. 299-318

11. Lahorka Zec i sur.: Prikaz rezultata ankete o nasilju među djecom i mladima u dobi od 14 do 18 godina provedene u Sisačko – moslavačkoj županiji; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str. 319 – 331
12. Lucija Modrušan, ostali djelatnici škole: Prevencija zlostavljanja korištenjem moderne tehnologije (primjer dobre prakse); Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom; str.683 – 690
13. Maja Gabelica Šupljika: Uloga psihologa u zaštiti djece od nasilja i zlostavljanja – pogled iz ureda pravobranitelja za djecu; Psihologija i nasilje u suvremenom društvu – Zbornik radova znanstveno – stručnog skupa Psihologija nasilje i zlostavljanja (2007); str. 89-100
14. Nikolina Skrlec, Gordana Buljan Flander i Dora Kralj: Nasilje modernim oblicima komunikacije – mobitel – prikaz slučaja; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008); str. 665 – 670
15. Sabina Morosini Turčinović: Zlostavljanje među djecom; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str. 551 -568
16. Slavko Kovačić: Temeljni izvori i osnovni uvjeti smanjivanja nasilja nad djecom i među djecom u odgojno - obrazovnom sustavu; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom; str. 489 - 501
17. Slavko Kovačić: Temeljni izvori i osnovni uvjeti smanjivanja nasilja među djecom i nad djecom u odgojno – obrazovnom sustavu; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008);str.489 – 501
18. Špiگل i sur.:Izloženost djece nasilju putem mobitela; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom (2008); str. 671 – 682
19. Tamara Žakula Desnica i sur.:Škole za roditelje – prikaz programa prevencije, zlostavljanja i zanemarivanja djece u "Tić-u"; Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom; str. 413 – 419
20. Željka Kovačić Andrijanić i Adrijana Višnjic – Jeftić: Djeca s posebnim potrebama – žrtve vršnjačkog nasilja od rane dobi; , Zbornik radova sa skupa Nasilje nad djecom i među djecom; str. 181-205